

KOMISJA
EUROPEJSKA

Bruksela, dnia 30.9.2020 r.
COM(2020) 625 final

**KOMUNIKAT KOMISJI DO PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO, RADY,
EUROPEJSKIEGO KOMITETU EKONOMICZNO-SPOŁECZNEGO I KOMITETU
REGIONÓW**

w sprawie utworzenia europejskiego obszaru edukacji do 2025 r.

{SWD(2020) 212 final}

Edukacja ma zasadnicze znaczenie dla przetrwania europejskiego społeczeństwa i gospodarki. Celem europejskiego obszaru edukacji jest zapewnienie społecznościom zajmującym się kształceniem i szkoleniem wsparcia, jakiego potrzebują, aby realizować swoją podstawową misję w trudnych i ekscytujących czasach – Przewodnicząca Ursula von der Leyen

1 WPROWADZENIE

W wytycznych politycznych przewodnicząca Komisji Ursula von der Leyen zobowiązała się do utworzenia do 2025 r. europejskiego obszaru edukacji. Edukacja jest podstawą samorealizacji, zdolności do zatrudnienia oraz aktywnego i odpowiedzialnego obywatelstwa. Prawo do edukacji włączającej, charakteryzującej się dobrą jakością, szkoleń i uczenia się przez całe życie jest ogłoszone w Europejskim filarze praw socjalnych jako jego pierwsza zasada. Unia gruntownie zmienia swoją strategię wzrostu, opierając się na zrównoważonym rozwoju, przy czym czynnikami mającymi prowadzić do zmian są transformacja ekologiczna i cyfrowa. Edukacja stanowi centralny element europejskiego stylu życia, wzmacniający społeczną gospodarkę rynkową i demokrację dzięki wolności, różnorodności, prawom człowieka i sprawiedliwości społecznej.

W lipcu Rada Europejska uzgodniła bezprecedensowy pakiet na rzecz odbudowy, który ma przeciwdziałać skutkom COVID-19 dla naszych gospodarek i społeczeństw oraz wspierać silną odbudowę Europy, a także transformację i reformę naszych gospodarek. W tym kontekście inwestycje w kształcenie, szkolenie i skuteczne wykorzystywanie umiejętności będą miały decydujące znaczenie dla wspierania dobrobytu gospodarczego i społecznego Europy.

Pandemia COVID-19 wywiera silny wpływ na systemy kształcenia i szkolenia w Europie. Stawia ona ponad 100 milionów Europejczyków, którzy należą do środowiska zajmującego się kształceniem i szkoleniem, przed nowymi i wymagającymi realiami, sposobami uczenia się, nauczania i komunikowania. Należy koniecznie zapobiec sytuacji, w której kryzys zdrowotny stanie się barierą strukturalną dla uczenia się i rozwoju umiejętności wpływającą na perspektywę zatrudnienia osób młodych, ich zarobki, a także na równość i włączenie w odniesieniu do całego społeczeństwa. Państwa członkowskie dążą do współpracy na szczeblu UE w swoich działaniach służących budowie odpornych i przyszłościowych systemów edukacji, tworzących fundamenty europejskiego obszaru edukacji.

W niniejszym komunikacie przedstawiono wzmocnione podejście mające na celu zapewnienie realizacji europejskiego obszaru edukacji do 2025 r. Europejski obszar edukacji jest powiązany z Next Generation EU i długoterminowym budżetem Unii Europejskiej na lata 2021–2027.

Przy podejmowaniu działań przygotowawczych i wprowadzaniu niezbędnych środków na rzecz odbudowy i budowania odporności polityka skoncentrowana na człowieku ma znaczenie większe niż kiedykolwiek. Kluczową rolę mają do odegrania wczesna edukacja i

opieka nad dzieckiem, szkoły, kształcenie i szkolenie zawodowe (VET), szkolnictwo wyższe, badania naukowe, edukacja dorosłych, jak również uczenie się pozaformalne. W ramach takiej polityki należy wypracować całościowe podejście do kształcenia i szkolenia oraz uznać jego rzeczywistą wartość polegającą na wpojeniu ludziom wszechstronnych podstaw, aby zapewnić możliwie jak najpełniejszy wkład w społeczeństwo i uczestnictwo w nim.

Podstawę europejskiego obszaru edukacji stanowią dziesięciolecia współpracy w dziedzinie edukacji na szczeblu UE. Strategiczne ramy europejskiej współpracy w dziedzinie kształcenia i szkolenia (ET 2020) pomogły zbudować zaufanie i wzajemne zrozumienie, które wsparły pierwsze inicjatywy w europejskim obszarze edukacji¹ i reformy krajowe, a także ułatwiły środowisku zajmującemu się kształceniem i szkoleniem reagowanie na pandemię COVID-19.

Osoby wczesnie kończące naukę (w wieku 18–24 lat)

Źródło: Eurostat (EU-LFS, 2019 r.)

Wczesna edukacja (powyżej 4 roku życia)

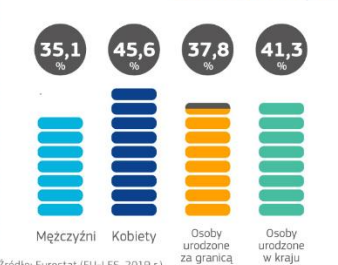
Źródło: Eurostat (UDE, 2018 r.)

Wskaźnik zatrudnienia niedawnych absolwentów (w wieku 20–34 lat)

Źródło: Eurostat (EU-LFS, 2019 r.)

Odsetek osób z wyższym wykształceniem (w wieku 30–34 lat)

Źródło: Eurostat (EU-LFS, 2019 r.)

Stabe wyniki w nauce

Źródło: OECD (PISA, 2018 r.)

Uczestnictwo osób dorosłych w uczeniu się (w wieku 25–64 lat)

Źródło: Eurostat (EU-LFS, 2019 r.)
Ilustracje: © Komisja Europejska

Osiągnięcia europejskiej współpracy w dziedzinie kształcenia i szkolenia

¹ Opisane w dokumencie roboczym służb Komisji.

Dotychczasowa współpraca przyniosła już znaczące rezultaty pod względem wzmocnienia pozycji nauczycieli, poprawy kształcenia ogólnego, dostosowania się do transformacji cyfrowej lub utworzenia nowych zasad poprawy VET. Ponadto w ET 2020 wyznaczono wspólne cele końcowe UE („poziomy odniesienia”) oraz zapewniono szeroki wachlarz narzędzi wzajemnego uczenia się i wspierania polityki, które zachęcały państwa członkowskie do skoncentrowania wysiłków na najpilniejszych priorytetach. W 2020 r. osiągnięto następujące rezultaty, jak przedstawiono na powyższym rysunku:

- niemal 95 % dzieci uczestniczy we wczesnej edukacji od czwartego roku życia. Na tym wyjątkowo ważnym etapie edukacji można obecnie wywierać wpływ na normy jakości, zwłaszcza w przypadku dzieci pochodzących ze środowisk defaworyzowanych;
- w ubiegłej dekadzie nastąpił ogromny wzrost liczby młodych dorosłych z wykształceniem wyższym, co sprawiło, że UE przekroczyła nawet cel końcowy 40 % wyznaczony w 2009 r. Wykształcenie wyższe wiąże się z większymi szansami na znalezienie i utrzymanie pracy, wyższymi zarobkami i wyższym poziomem uczestnictwa w życiu demokratycznym;
- odsetek młodzieży kończącej edukację bez uzyskania dyplomu ukończenia szkoły średniej II stopnia i nieuczestniczącej już w szkoleniu zmalał z 14 % w 2009 r. do 10,2 % w 2019 r., a zatem niemal osiągnięto unijny cel końcowy wynoszący 10 %. Pomaga to przeciwdziałać pułapce niskiego poziomu umiejętności wśród młodych dorosłych;
- UE nie osiągnęła swojego celu końcowego, jakim jest zmniejszenie do 2020 r. odsetka młodzieży w wieku 15 lat osiągającej słabe wyniki w czytaniu, matematyce i naukach przyrodniczych do poniżej 15 %. Cała UE pozostaje w tyle we wszystkich tych trzech dziedzinach: więcej niż co piąty piętnastolatek nie jest w stanie wykonać prostych zadań w tych dziedzinach, przy czym wyniki są ściśle powiązane ze statusem społeczno-ekonomicznym;
- wskaźnik zatrudnienia niedawnych absolwentów wzrósł do 80,9 % w 2019 r., co wskazuje na stały wzrost w porównaniu z rekordowo niskim poziomem 74,3 % odnotowanym w 2013 r. i zbliżanie się do celu końcowego UE wynoszącego 82 %;
- w przypadku odsetka uczących się osób dorosłych nie osiągnięto celu końcowego na poziomie 15 %, po części z powodu skutków kryzysu finansowego, ale w 2019 r. odsetek ten wzrósł do 10,8 %, przy czym między państwami członkowskimi występują znaczne różnice.

W Nowym programie strategicznym UE na lata 2019–2024, który Rada Europejska przyjęła w dniu 20 czerwca 2019 r., podkreślono, że państwa członkowskie muszą „zwiększyć inwestycje w umiejętności i edukację osób”. W trakcie pierwszej w historii wspólnej debaty orientacyjnej, która odbyła się w dniu 8 listopada 2019 r., ministrowie edukacji i finansów zgodzili się, że inwestowanie w edukację, umiejętności i kompetencje jest koniecznością dla wszystkich państw członkowskich i powinno być strategicznym priorytetem UE². W

²W rezolucji Rady w sprawie dalszego rozwijania europejskiego obszaru edukacji wzywa się państwa członkowskie i Komisję, aby „[p]romowały współpracę i dzielenie się dowodami świadczącymi o korzyściach płynących z inwestowania w kształcenie i szkolenie, jako że lepsza wiedza, dane i analizy dotyczące korzyści ze skutecznych inwestycji publicznych w kształcenie i szkolenie mogą pomóc państwom członkowskim w opracowywaniu bardziej włączających, skutecznych i

przypadku niektórych państw członkowskich najpilniejszym wyzwaniem jest zapewnienie odpowiedniego poziomu inwestycji w kształcenie i szkolenie. Głównym problemem innych krajów jest skuteczność i efektywność wydatków.

Program Erasmus+ w pełni przyczynił się do zwiększenia skali skutecznych praktyk i zacieśnienia współpracy na rzecz reform krajowych, a także do finansowego wspierania realizacji działań na szczeblu UE, takich jak wspieranie zaangażowania UE w promowanie obywatelstwa, podstawowych wolności, tolerancji i niedyskryminacji przez edukację. Z europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych udostępniono środki finansowe na przeprowadzenie systemowych reform krajowych. W ramach programu wspierania reform strukturalnych zapewniono państwom członkowskim wsparcie techniczne na potrzeby reform systemów kształcenia i szkolenia

Znaczeniu tych działań nadano najwyższą polityczną rangę, co zwiększyło europejskie ambicje w obszarze edukacji. W deklaracji rzymskiej z marca 2017 r. przywódcy UE zobowiązali się do działań na rzecz Unii, „w której młodzi ludzie mają dostęp do kształcenia i szkolenia najwyższej jakości i mogą uczyć się i znajdować zatrudnienie na całym kontynencie”³. W Europejskim filarze praw socjalnych, proklamowanym wspólnie przez przywódców UE podczas szczytu społecznego w Göteborgu w 2017 r., uchwalono jako jego pierwszą zasadę edukację włączającą, charakteryzującą się dobrą jakością, szkolenia i uczenie się przez całe życie⁴. W konkluzjach Rady Europejskiej z dnia 14 grudnia 2017 r.⁵ podkreślono, że „edukacja i kultura są kluczem do budowania inkluzywnych, spójnych społeczeństw i do utrzymania naszej konkurencyjności” oraz określono szereg priorytetowych kierunków prac zgodnie z wizją Komisji dotyczącą europejskiego obszaru edukacji⁶. Komisja kontynuowała te prace w ramach wstępnych inicjatyw dotyczących europejskiego obszaru edukacji w wielu obszarach⁷.

Starania na rzecz utworzenia europejskiego obszaru edukacji będą podejmowane w synergii z europejskim programem na rzecz umiejętności⁸, odnowioną polityką w zakresie VET⁹ oraz europejską przestrzenią badawczą w celu wykorzystywania wiedzy, tworząc z tego obszaru fundament odbudowy gospodarki i dobrobytu w Europie w oparciu o wspólne zasady włączenia, mobilności i innowacji. Inicjatywy te, wraz z nową strategią UE na rzecz

reagujących na zmiany systemów kształcenia i szkolenia, przy jednoczesnym uniknięciu dodatkowych obciążeń administracyjnych dla państw członkowskich”.

³ Deklaracja rzymska (2017) https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/pl/STATEMENT_17_767

⁴https://ec.europa.eu/commission/priorities/deeper-and-fairer-economic-and-monetary-union/european-pillar-social-rights_pl

⁵ <https://www.consilium.europa.eu/media/32221/14-final-conclusions-rev1-pl.pdf>

⁶ COM(2017) 673 final.

⁷ Ustanowienie europejskich szkół wyższych; ułatwienie młodzieży nauki za granicą dzięki nowym usługom powstającym w ramach inicjatywy dotyczącej europejskiej legitymacji studenckiej; dopilnowanie, aby kwalifikacje uzyskane w trakcie nauki za granicą oraz okresy nauki za granicą były automatycznie uznawane we wszystkich państwach członkowskich; poprawa nauczania i uczenia się języków obcych; opowiadanie się za wspólnymi wartościami; wzmocnienie wysokiej jakości systemów wczesnej edukacji i opieki nad dziećmi; opracowanie nowych ram strategicznych dotyczących młodzieży; monitorowanie zdolności absolwentów do zatrudnienia i ich dalszej ścieżki uczenia się; wspieranie nabywania kompetencji kluczowych; oraz wzmocnienie cyfrowego uczenia się dzięki Planowi działania w dziedzinie edukacji cyfrowej.

⁸ Komunikat Komisji „Europejski program na rzecz umiejętności służący zrównoważonej konkurencyjności, sprawiedliwości społecznej i odporności”, COM(2020) 274 final, <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1223>

⁹ Wniosek dotyczący zalecenia Rady w sprawie kształcenia i szkolenia zawodowego na rzecz zrównoważonej konkurencyjności, sprawiedliwości społecznej i odporności, COM(2020) 275 final.

równouprawnienia płci na lata 2020–2025¹⁰, będą sprzyjały sprawnemu przechodzeniu od nauki szkolnej do studiów, VET, jak również podejmowaniu pracy i urzeczywistnianiu uczenia się przez całe życie. Będą też promowały kulturę równego traktowania kobiet i mężczyzn w miejscu pracy i przyczynią się do zwalczania rasizmu i wszelkich form dyskryminacji, w tym stereotypów płciowych.

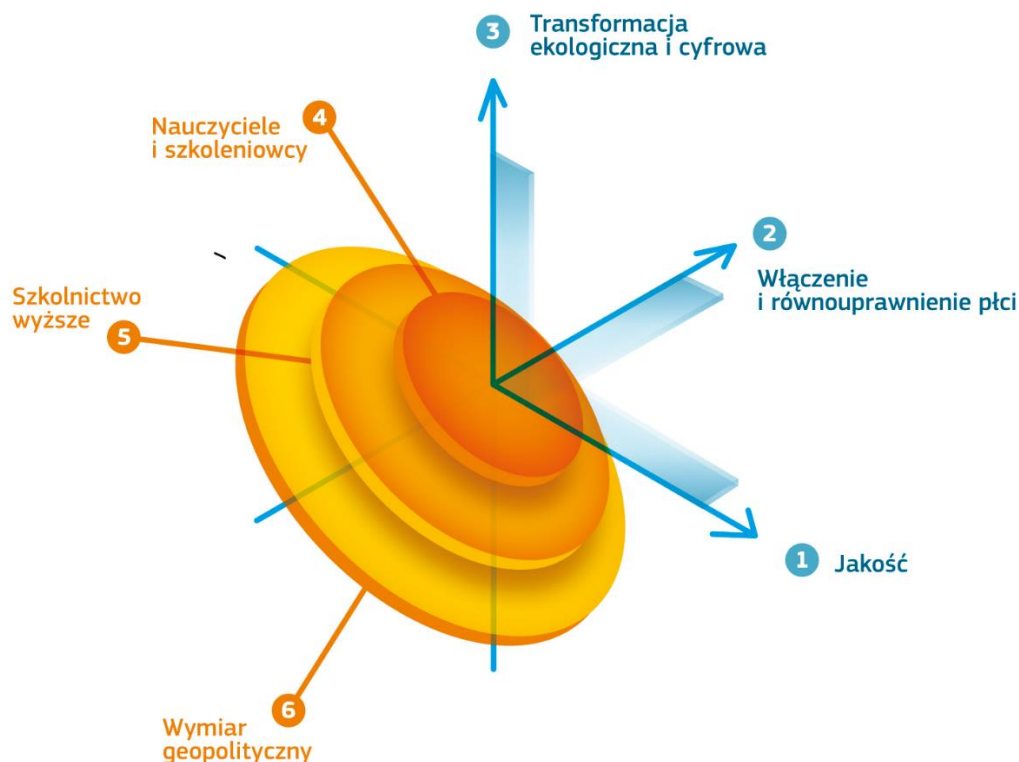
Opierając się na tych osiągnięciach i zgodnie z rezolucją Rady w sprawie dalszego rozwijania europejskiego obszaru edukacji z listopada 2019 r.¹¹, w niniejszym komunikacie przedstawiono wizję utworzenia europejskiego obszaru edukacji do 2025 r. oraz konkretne kroki służące osiągnięciu tego celu.

¹⁰ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/qanda_20_357

¹¹ Rezolucja Rady w sprawie dalszego rozwijania europejskiego obszaru edukacji w celu wsparcia zorientowanych na przyszłość systemów kształcenia i szkolenia, Dz.U. C 389 z 18.11.2019, s. 1, <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-13298-2019-INIT/pl/pdf>

2 AMBITNY EUROPEJSKI OBSZAR EDUKACJI

Komisja proponuje konsolidację bieżących wysiłków i dalszy rozwój **europejskiego obszaru edukacji w sześciu wymiarach.**

2.1 Jakość

Edukacja o wysokiej jakości zapewnia osobom młodym wiedzę, umiejętności i postawy pozwalające im prawidłowo funkcjonować w życiu i radzić sobie z różnorodnymi wyzwaniami, które napotkają. Na szczycie UE wizja jakości w edukacji obejmuje:

- opanowanie umiejętności podstawowych, w tym umiejętności cyfrowych, które stanowią warunek wstępny prawidłowego funkcjonowania w życiu, znalezienia satysfakcjonującej pracy i stania się zaangażowanymi obywatelami¹². W 2018 r. średni unijny wskaźnik słabych wyników w nauce – odsetek uczniów, którzy nie są w stanie wykonać podstawowych zadań z zakresu matematyki, czytania lub nauk przyrodniczych, wynosił według badania PISA przeprowadzonego przez OECD 22,5 % w przypadku czytania, 22,9 % w przypadku matematyki i 22,3 % w przypadku nauk przyrodniczych. W latach 2009–2018 wyniki w zakresie nauk przyrodniczych i czytania uległy pogorszeniu na szczycie UE, natomiast w matematyce utrzymały się

¹² Kluczowa rola umiejętności podstawowych – zob. zalecenie Rady z dnia 22 maja 2018 r. w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie, Dz.U. C 189 z 4.6.2018, s. 1

na tym samym poziomie. W 2019 r. jedna piąta młodych ludzi w Europie zgłosiła, że nie posiada podstawowych umiejętności cyfrowych¹³. Niektóre państwa UE zdołały jednak z czasem poprawić swoje wyniki dzięki wprowadzeniu strukturalnych reform edukacji, zwiększeniu autonomii szkół, zwalczaniu nierówności od najmłodszych lat i inwestowaniu w nauczycieli. Brak opanowania tych umiejętności podstawowych, niezbędnych do dalszej nauki, prowadzi do luk kompetencyjnych, które mają poważne konsekwencje dla całego życia ludzi i wymagają działań naprawczych w zakresie kształcenia dorosłych¹⁴;

- opanowanie umiejętności przekrojowych, takich jak: myślenie krytyczne, przedsiębiorczość, kreatywność i aktywność obywatelska, dzięki podejściu transdyscyplinarnemu, nastawionemu na osobę uczącą się i opartemu na wyzwaniach;
- promowanie podwójnej swobody – w przypadku osób uczących się i nauczycieli pod względem mobilności, a w przypadku instytucji w zakresie swobodnego stowarzyszania się w Europie i poza nią. Mobilność edukacyjna i współpraca transgraniczna są czynnikami mającymi silny wpływ na poprawę jakości instytucji kształcenia i szkolenia. Wielu nauczycieli i wiele osób uczących się wciąż jednak napotyka różne przeszkody, gdy rozpoczyna zdobywanie doświadczeń związanych z mobilnością transnarodową. Mogą nie dysponować wystarczającymi informacjami i wskazówkami na temat mobilności edukacyjnej, nie są w dostatecznym stopniu przygotowani pod względem uczenia się języków lub napotykają problemy związane z dostępnością. Mogą istnieć przeszkody finansowe, brak możliwości przenoszenia systemów wsparcia studentów, brak pełnego uznawania efektów uczenia się i kwalifikacji uzyskanych podczas pobytu w innych państwach bądź trudności w łączeniu mobilności z wymogami programów nauczania. Czynniki te zniechęcają osoby uczące się i nauczycieli do korzystania ze swobody przemieszczania się. W przyszłości mobilność edukacyjna będzie musiała być również bardziej zrównoważona pod względem ekologicznym i przygotowana na cyfrowe wyzwania i możliwości;
- wspieranie uczenia się języków i wielojęzyczności. Studiowanie i praca za granicą oraz odkrywanie całej różnorodności kulturowej Europy są uwarunkowane umiejętnością posługiwania się różnymi językami. Umożliwia to osobom uczącym się i nauczycielom korzystanie z prawdziwej europejskiej przestrzeni uczenia się. Docenianie i mobilizowanie zasobów językowych osób uczących się;
- wspieranie nauczycieli w radzeniu sobie różnorodnością językową i kulturową w szkole jest kluczowym elementem poprawy jakości edukacji, zwłaszcza przez likwidowanie utrzymujących się braków w zakresie sprawności czytania. Takie podejście przyczynia się również do poprawy efektów edukacji uczniów i młodzieży ze środowisk migracyjnych;
- wprowadzenie perspektywy europejskiej w edukacji powinno dawać osobom uczącym się wgląd w to, co Europa w ogóle, a Unia w szczególności, oznacza w ich codziennym życiu. Ta perspektywa europejska stanowi uzupełnienie perspektywy

¹³ [Indeks gospodarki cyfrowej i społeczeństwa cyfrowego na 2019 r.](#)

¹⁴ Hanushek, E.A. i Woessmann, L., *The Economic Benefits of Improving Educational Achievement in the European Union: An Update and Extension* [Korzyści ekonomiczne płynące z poprawy osiągnięć edukacyjnych w Unii Europejskiej: Aktualizacja i rozszerzenie], sieć europejskich specjalistów w zakresie ekonomiki edukacji (European Expert Network on Economics of Education – EENEE), sprawozdanie analityczne nr 39, 2019.

- krajowej i regionalnej i powinna być traktowana w sposób dynamiczny i pluralistyczny, sprzyjający rozwojowi myślenia krytycznego;
- utrzymanie instytucji kształcenia i szkolenia jako środowiska bezpiecznego, wolnego od przemocy, nękania, szkodliwej mowy, dezinformacji i wszelkich form dyskryminacji.

2.2 Włączenie i równouprawnienie płci

Edukacja nie ogranicza nierówności związanych ze statusem społeczno-ekonomicznym pomimo faktu, że najlepsze rezultaty uzyskuje się w tych systemach edukacji, w których wysoko ceni się równość¹⁵. W całej Europie doświadczenia edukacyjne osób odpowiadają schematom społecznym. Wśród osób osiągających słabe wyniki w nauce istnieje przewaga uczniów ze środowisk defaworyzowanych. Słabe wyniki w czytaniu i wczesne kończenie nauki średnio częściej mają miejsce wśród chłopców niż wśród dziewcząt¹⁶. Obszary wiejskie pozostają w tyle, a uczniowie ze środowisk migracyjnych¹⁷ osiągają w szkole gorsze wyniki. Pandemia COVID-19 jeszcze wyraźniej ukazała wagę włączenia społecznego i sprawiedliwości w edukacji oraz pokazała znaczenie położenia geograficznego uczniów i rodzin. Aby zmienić te tendencje, w europejskim obszarze edukacji:

- Poziom wykształcenia i wyniki w nauce powinny zostać uniezależnione od statusu społecznego, ekonomicznego i kulturowego tak, aby systemy kształcenia i szkolenia zwiększały możliwości każdej osoby i umożliwiały awans społeczny. W tej kwestii krytyczną rolę odgrywają wczesna edukacja i opieka nad dzieckiem¹⁸. Ważne jest również zaspokajanie potrzeb edukacyjnych uczniów o dużych możliwościach w zakresie nauki w sposób włączający.
- Systemy edukacji powinny być na wszystkich szczeblach zgodne z Konwencją ONZ o prawach osób niepełnosprawnych.
- Aby systemy VET mogły wspierać osoby młode we wchodzeniu na zmieniający się rynek pracy i zapewniać udział osób dorosłych w programach dostosowanych do dwójakiej transformacji – ekologicznej i cyfrowej, systemy te powinny być bardziej elastyczne, odporne i dostosowane do przyszłych wyzwań zgodnie z wnioskiem Komisji dotyczącym zalecenia Rady w sprawie kształcenia i szkolenia zawodowego.

¹⁵ Na poziomie UE-27 słabe wyniki w nauce osiąga zaledwie 9,5 % uczniów z górnej ćwiartki skali wskaźnika sytuacji społeczno-ekonomicznej, jednak w przypadku uczniów z dolnej ćwiartki tej skali odsetek ten wynosi aż 36,4 % (PISA 2018, wspólne sprawozdanie o zatrudnieniu z 2019 r.).

¹⁶ Analiza korelacji efektów uczenia się i statusu młodzieży niekształcącej się, niepracującej ani nie szkolącej się (NEET) wśród młodych mężczyzn i kobiet – zob. OECD (2015). The ABC of Gender Equality on education: Aptitude, Behaviour [ABC równouprawnienia płci w kontekście edukacji: uzdolnienia, zachowanie]. Paryż: PISA, OECD Publishing, Paryż, publikacja dostępna pod adresem: <https://doi.org/10.1787/9789264229945-en>, s. 32: „Na przykład poziom wykształcenia, biegłość w czytaniu i pisanii oraz kierunek studiów łącznie przesądają o prawdopodobieństwie, że osoby w wieku 16–29 lat nie znajdą zatrudnienia ani nie będą uczestniczyć w kształceniu lub szkoleniu”. OECD (2015). The ABC of Gender Equality on education: Aptitude, Behaviour [ABC równouprawnienia płci w kontekście edukacji: uzdolnienia, zachowanie]. Paryż: PISA, OECD Publishing, Paryż, publikacja dostępna pod adresem: <https://doi.org/10.1787/9789264229945-en>

¹⁷ Pojęcie „osoby ze środowisk migracyjnych” obejmuje zarówno imigrantów, jak i ich dzieci urodzone w kraju imigracji (tzw. „drugie pokolenie”). Stosowana w PISA OECD definicja uczniów ze środowisk migracyjnych obejmuje wszystkich uczniów urodzonych za granicą (zarówno w UE, jak poza nią), jak również uczniów urodzonych w kraju imigracji, których rodzice urodzili się za granicą.

¹⁸ To zagadnienie szczegółowo opisano w dokumencie roboczym służb Komisji.

- Solidne i sprzyjające włączeniu społecznemu strategie uczenia się przez całe życie powinny umożliwiać osobom, które wcześniej skończyły naukę, ponowne jej podjęcie, a osoby, które tego potrzebują, powinny mieć dostęp do szkolnictwa wyższego oraz programów VET, aby nabywać lub aktualizować – również w starszym wieku – umiejętności, których wymagają zawody przeszłości.
- Należy wzmocnić współpracę transgraniczną w obszarze pracy z młodzieżą, jak również w dziedzinach sportu i kultury, aby promować uczenie się pozaformalne, w tym jego powiązanie z kształceniem formalnym.

Średnio w UE kobiety mają wyższy poziom wykształcenia niż mężczyźni oraz niższe wskaźniki wczesnego kończenia kształcenia i szkolenia. W niektórych dziedzinach nauki istnieje jednak utrzymująca się różnica między kobietami a mężczyznami – często w tych dziedzinach, które prowadzą do lepiej płatnych zawodów. Mimo że w badaniach dotyczących edukacji kobiety osiągają lepsze wyniki pod względem umiejętności cyfrowych¹⁹, w 2018 r. kobiety stanowiły 26 % osób studiujących inżynierię, produkcję i budownictwo i tylko 18 % osób studiujących technologie informacyjno-komunikacyjne²⁰. Ponadto kobiety nadal nie są wystarczająco reprezentowane na stanowiskach decyzyjnych w szkolnictwie wyższym. W systemach kształcenia i szkolenia w europejskim obszarze edukacji należy uwzględnić następujące kwestie:

- Dążenie do większej wrażliwości na kwestie płci²¹ w procesach i instytucjach edukacyjnych. Chłopcy i dziewczęta mają równy dostęp do edukacji, ale nową granicą równouprawnienia płci w tym obszarze jest zapewnienie wszystkim uczniom jednakowego szacunku i odpowiednich warunków, by stali się dorosłymi czerpiącymi satysfakcję z nauki w szkołach i na uczelniach. Zachowania seksistowskie i molestowanie seksualne dotyczą przede wszystkim dziewcząt i młodych kobiet i negatywnie wpływają na ich doświadczenia edukacyjne. Otoczenie edukacyjne stanowi wyjątkową sposobność, by wpoić chłopcom i dziewczętom podstawy umożliwiające im stanie się dorosłymi, którzy w pełni szanują tożsamość własną i tożsamość swoich rówieśników.
- Przełamywanie i obalanie stereotypów płci, zwłaszcza tych, które zawężają chłopcom i dziewczętom wybór kierunku studiów, ale także wszystkich tych, które mogą być przekazywane w ramach praktyk w zakresie kształcenia i szkolenia oraz w materiałach do nauki. Zawody tradycyjnie zdominowane przez mężczyzn lub kobiety powinny być jeszcze bardziej otwarte na osoby płci niedostatecznie reprezentowanej.
- Działanie na rzecz właściwej równowagi płci na stanowiskach kierowniczych, w tym w instytucjach szkolnictwa wyższego.

¹⁹ Mowa o skali punktowej służącej ocenie umiejętności obsługi komputera i korzystania z informacji w Międzynarodowym Badaniu Kompetencji Komputerowych i Informacyjnych (ICILS) z 2018 r. Więcej informacji: <https://www.iea.nl/studies/iea/icils/2018>

²⁰ Dane dotyczące ISCED 5–8, źródło: educ.uea.eu/enra03

²¹ Według Europejskiego Instytutu ds. Równości Kobiet i Mężczyzn strategie i programy uwzględniające problematykę płci charakteryzują się tym, że bierze się w nich pod uwagę specyfikę życia zarówno kobiet, jak i mężczyzn, a jednocześnie mają one na celu eliminowanie nierówności i promowanie równouprawnienia płci, w tym równego podziału zasobów, zatem aspekt płci jest w nich ujęty i uwzględniony.

2.3 Transformacja ekologiczna i cyfrowa

Polityka w zakresie kształcenia i szkolenia oraz inwestycje ukierunkowane na transformację ekologiczną i cyfrową sprzyjającą włączeniu społecznemu mają kluczowe znaczenie dla odporności i dobrobytu Europy w przyszłości. Według letniej prognozy gospodarczej Komisji gospodarka UE skurczy się w 2020 r. o 8,3 %, a w 2021 r. wzrośnie o około 5,8 %. Stopa bezrobocia w UE wzrośnie z 6,7 % w 2019 r. do 9 % w 2020 r., po czym w 2021 r. ponownie zmaleje do 8 %.²² Osobom młodym wchodzącym aktualnie na rynek pracy będzie trudniej znaleźć pierwszą pracę. Chociaż praca w zmniejszonym wymiarze czasu, subsydiowanie wynagrodzeń i wsparcie dla przedsiębiorstw powinny pomóc ograniczyć utratę miejsc pracy, rynek pracy poważnie ucierpi z powodu pandemii COVID-19. Umiejętności cyfrowe są niezbędne, tym bardziej w świecie po wybuchu pandemii COVID-19. Praktycznie cała dalsza nauka i praca we wszystkich sektorach będzie wymagała pewnej formy umiejętności cyfrowych, jednak średnio dwóch na pięciu Europejczyków w wieku 16–74 lat nie posiada tych umiejętności²³.

Przejście na gospodarkę o obiegu zamkniętym, zrównoważoną środowiskowo i neutralną dla klimatu ma znaczne skutki społeczne i związane z zatrudnieniem²⁴. Obywatele oczekują, że ich rządy potraktują priorytetowo ochronę środowiska przy planowaniu środków odbudowy wprowadzanych w celu przezwyciężenia gospodarczych i społecznych następstw kryzysu związanego z COVID-19, tak aby wspierać transformację w kierunku bardziej ekologicznego i cyfrowego świata²⁵. Tylko dzięki odpowiednim umiejętnościom i edukacji Europa może doprowadzić do trwałego ożywienia gospodarczego ukierunkowanego na transformację ekologiczną i cyfrową, jednocześnie dając przykład globalnego przywództwa, wzmacniając swoją pozycję w globalnej konkurencji i pozostając wierną swojemu zobowiązaniu dotyczącemu sprawiedliwej transformacji. Aby zrealizować ambicje w zakresie transformacji:

- Istnieje potrzeba umożliwienia gruntownej zmiany pod względem zachowań i umiejętności ludzi poczynając od systemów edukacji i instytucji edukacyjnych jako katalizatorów. Działania powinny być ukierunkowane na zmianę zachowań, podnoszenie poziomu umiejętności na potrzeby zielonej gospodarki, wspieranie nowej zrównoważonej infrastruktury kształcenia i szkolenia oraz renowację istniejących budynków („fala renowacji”), tworząc w ten sposób warunki sprzyjające tej zmianie²⁶.
- Transformacja ekologiczna wymaga ponadto inwestycji w kształcenie i szkolenie, aby zwiększyć liczbę specjalistów, którzy pracują na rzecz gospodarki neutralnej dla klimatu i zasobooszczędnej.

²² Komisja Europejska (2020), prognoza gospodarcza z lata 2020 r.: Głęboka i niejednakowo przebiegająca recesja oraz niepewne ożywienie gospodarcze, DG ECFIN.

²³ Indeks gospodarki cyfrowej i społeczeństwa cyfrowego (DESI): <https://digital-agenda-data.eu/charts/analyse-one-indicator-and-compare-countries>

²⁴ Dokument Komisji otwierający debatę „W kierunku zrównoważonej Europy 2030”.

²⁵ Według sondażu IPSOS przeprowadzonego w maju 2020 r. w 16 krajach świata, który wywierają duży wpływ, trzy na cztery osoby oczekują, że ich rząd potraktuje ochronę środowiska jako priorytet przy planowaniu odbudowy po pandemii koronawirusa.

²⁶ Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady Europejskiej, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów: Europejski Zielony Ład, COM(2019) 640 final

- Skuteczne wspieranie transformacji gospodarczej i społecznej w stronę modelu zrównoważonego przez uwzględnienie perspektyw zrównoważenia środowiskowego w naukach przyrodniczych i humanistycznych oraz wspieranie zmian w zakresie umiejętności, metod, procesów i kultur.
- Kształcenie i szkolenie na wszystkich szczeblach powinno wyposażać ludzi w umiejętności cyfrowe, lecz także w inne kompetencje, takie jak przedsiębiorczość i umiejętność uczenia się, które są potrzebne do poruszania się na rynku pracy przekształconym przez rozwój technologii.

2.4 Nauczyciele i szkoleniowcy:

Nauczyciele, szkoleniowcy i kadra pedagogiczna stanowią centralny element edukacji. Odgrywają oni najważniejszą rolę w sprawianiu, by edukacja była owocnym doświadczeniem dla wszystkich osób uczących się. Miliony nauczycieli w całej Europie musiało szybko dostosować się do zamknięcia szkół z powodu pandemii COVID-19. Pozostali na pierwszej linii frontu, aby zapewnić kontynuację nauki, wprowadzając innowacyjne rozwiązania w zakresie nauczania na odległość dla swoich uczniów w trakcie izolacji. Bez nauczycieli i szkoleniowców nie ma szans na żadne innowacje i transformacyjne doświadczenia edukacyjne dla osób uczących się ani włączenie tych osób. Wizja zawodu nauczyciela w europejskim obszarze edukacji jest wizją wysoce kompetentnych i zmotywowanych edukatorów, którzy w ciągu swojej zróżnicowanej kariery mogą korzystać z różnych możliwości wsparcia i rozwoju zawodowego. W europejskim obszarze edukacji nauczanie i szkolenie powinny być cenionymi zawodami:

- Potrzebna jest wysoce kompetentna, entuzjastyczna i zaangażowana profesjonalna kadra pracownicza. Zacząć należy od rozwiązania problemu niedoboru nauczycieli. Większość państw UE boryka się z niedoborem nauczycieli – albo w wymiarze ogólnym, albo w określonych obszarach tematycznych, takich jak STEM lub nauczanie uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych. Ponieważ około jedna trzecia nauczycieli przejdzie na emeryturę w ciągu następnych dziesięciu lat, należy przede wszystkim skoncentrować się na zatrzymaniu i odmłodzeniu kadry.
- Zawód nauczyciela jako taki wymaga rewaloryzacji – pod względem społecznym oraz w niektórych państwach członkowskich również finansowym. Tylko jeden na pięciu nauczycieli szkół średnich I stopnia uważa swój zawód za ceniony przez społeczeństwo, a około połowa z nich wskazała na duże obciążenie administracyjne jako czynnik stresogenny w tym zawodzie²⁷.
- Nauczyciele i szkoleniowcy potrzebują ciągłych możliwości rozwoju zawodowego. Międzynarodowe badanie nauczania i uczenia się (TALIS) przeprowadzone przez OECD wykazało, że znaczna liczba nauczycieli wyraża potrzebę rozwoju swoich kompetencji w zakresie nauczania uczniów mających specjalne potrzeby edukacyjne, korzystania z technologii cyfrowych i nauczania w klasach wielojęzycznych i wielokulturowych²⁸.

²⁷<https://ec.europa.eu/education/sites/education/files/document-library-docs/volume-1-2019-education-and-training-monitor.pdf>

²⁸ https://read.oecd-ilibrary.org/education/talis-2018-results-volume-i_1d0bc92a-en#page1

- Międzynarodowa mobilność uczniów, nauczycieli i szkoleniowców powinna stać się elementem kształcenia nauczycieli, aby poszerzyć dostęp do rozmaitych rodzajów wysokiej jakości metod nauczania w celu zaspokojenia potrzeb uczniów.

2.5 Szkolnictwo wyższe

Mobilność studentów i pracowników stopniowo otwierała szkolnictwo wyższe i wzmacniała podstawę zorganizowanej współpracy. Proces boloński odegrał decydującą rolę, jeżeli chodzi o umiędzynarodowienie i mobilność. Wartość dodana mobilności jest oczywista: z dowodów wynika, że doświadczenie studiowania za granicą znacznie poprawia perspektywy zawodowe. Wśród absolwentów, którzy uczestniczyli w programie Erasmus+, 80 % znajduje zatrudnienie w czasie krótszym niż 3 miesiące od ukończenia studiów. Z programu Erasmus+ może jednak skorzystać zaledwie 5 % studentów. Kwestie finansowe pozostają jednym z najczęstszych powodów, dla których studenci nie studiują za granicą, a w tuż za nimi plasują się obawy dotyczące uznawania efektów uczenia się. W ramach 41 stowarzyszeń uczestniczących na etapie pilotażowym inicjatywy dotyczącej europejskich szkół wyższych ponad 280 instytucji szkolnictwa wyższego w całej UE eksperymentuje z nowymi modelami ściślejszej i ambitniejszej współpracy i testuje je²⁹.

Sektor szkolnictwa wyższego wykazał się odpornością w radzeniu sobie ze zmianami w trakcie pandemii COVID-19. Kryzys spotęgował jednak również wyzwania związane z transformacją cyfrową, innowacyjnymi metodami pedagogicznymi, włączeniem i dobrostanem, wsparciem dla studentów, naukowców i pracowników, mobilnością i finansowaniem. Celem europejskich systemów szkolnictwa wyższego powinny być:

- Ściślejsza i głębsza współpraca między instytucjami szkolnictwa wyższego, która mogłaby prowadzić do częstszego wspólnego przygotowywania programów nauczania i wspólnych kursów oraz umożliwiałaby osobom uczącym się łatwiejsze przemieszczanie się między systemami edukacji w różnych państwach, tworząc w ten sposób ogólnoeuropejską pulę talentów, w tym w zakresie nowoczesnych dyscyplin i technologii naukowych, takich jak: sztuczna inteligencja, cyberbezpieczeństwo i obliczenia wielkiej skali.
- Transgraniczne ramy polityki, które umożliwiają sprawną współpracę transnarodową, co pozwoli stowarzyszeniom instytucji szkolnictwa wyższego wykorzystywać swoje mocne strony, łącząc swoje internetowe i fizyczne zasoby, kursy, wiedzę ekspercką, dane i infrastrukturę w różnych dziedzinach.
- Instytucje szkolnictwa wyższego jako główne podmioty „kwadratu wiedzy”, tworzonego przez edukację, badania naukowe, innowacje i usługi dla społeczeństwa,

²⁹ Europejskie szkoły wyższe są ponadnarodowymi stowarzyszeniami instytucji szkolnictwa wyższego, które rozwijają długoterminową, zorganizowaną i zrównoważoną współpracę. Mobilizują one multidyscyplinarne zespoły studentów i pracowników akademickich poprzez podejście oparte na wyzwaniach, działając w ścisłej współpracy z sektorem badań naukowych, przedsiębiorstwami i społeczeństwem obywatelskim. Europejskie szkoły wyższe połączą swoje internetowe i fizyczne zasoby, kursy, wiedzę ekspercką, dane i infrastrukturę, aby wykorzystywać swoje mocne strony i wzmacniać pozycję kolejnych pokoleń we wspólnym podejmowaniu aktualnych wyzwań, przed którymi stoją Europa i świat. Za pośrednictwem swoich integracyjnych europejskich kampusów międzyuniwersyteckich promują wszystkie formy mobilności (fizyczną, wirtualną, mieszaną), jak również wielojęzyczność.

odgrywające kluczową rolę w napędzaniu odbudowy po COVID-19 i zrównoważonego rozwoju w Europie i jednocześnie pomagające sektorom edukacji i badań naukowych oraz rynkowi pracy czerpać korzyści z przepływów talentów.

- Automatyczne uznawanie kwalifikacji i okresów nauki za granicą do celów dalszego uczenia się, zapewnienie jakości wspólnych działań transnarodowych oraz uznawanie i możliwość przenoszenia krótkich kursów prowadzących do uzyskania mikroreferencji. Pozwoliłoby to państwom członkowskim na większe zacieśnienie współpracy i szybsze jej nawiązywanie w porównaniu z tym, co są w stanie robić obecnie w kontekście procesu bolońskiego. Europejski obszar edukacji może stanowić siłę napędową procesu bolońskiego, inspirując i wspierając inne państwa członkowskie europejskiego obszaru szkolnictwa wyższego, aby korzystały z podobnego rozwiązania.
- Większy nacisk na specjalistyczne programy edukacyjne w obszarze zaawansowanych umiejętności cyfrowych, np. w zakresie nowoczesnych technologii, takich jak: sztuczna inteligencja, cyberbezpieczeństwo i obliczenia wielkiej skali, ponieważ w tych dziedzinach istnieje poważny niedobór specjalistów.

2.6 Wymiar geopolityczny

Współpraca w dziedzinie edukacji stała się z czasem ważnym instrumentem realizacji polityki zewnętrznej UE jako niekwestionowany instrument siły przekonywania. Unijne programy wymiany pomagają ludziom nawiązywać kontakty na całym świecie, docierając do wielu zainteresowanych stron, w tym do społeczeństwa obywatelskiego. Pomagają promować pozytywny wizerunek Europy na świecie, rozpowszechniając jej przesłania i podstawowe wartości. Przyczyniają się do kształtowania stosunków UE z innymi państwami i regionami. Wysokiej jakości współpraca międzynarodowa w obszarze kształcenia i szkolenia ma także zasadnicze znaczenie dla pokonywania istniejących i nowych globalnych wyzwań. Jest niezbędna do realizacji priorytetów geopolitycznych Unii oraz osiągnięcia celów zrównoważonego rozwoju na 2030 r.

Zmiana ładu światowego (np. wzrost znaczenia Chin, wycofanie się Stanów Zjednoczonych z ładu wielostronnego) wymaga wzmocnienia europejskiej współpracy międzynarodowej, w tym w obszarze edukacji. Konieczne będzie promowanie europejskich interesów i wartości. W międzynarodowym wymiarze europejskiego obszaru edukacji wzajemność, równe warunki działania, jak również standardy etyki i uczciwości będą stanowić centralny element tworzenia ambitnych partnerstw z krajami partnerskimi na całym świecie.

Umędzynarodowienie staje się coraz bardziej zauważalne nie tylko w szkolnictwie wyższym, lecz także w szkołach podstawowych i średnich. Niektórzy europejscy studenci pobierają również część lub całość swojej edukacji poza UE. Wciąż istnieje jednak ogromny niewykorzystany potencjał w innych sektorach edukacji, w szczególności w przypadku VET oraz sektora młodzieży. Szczególną uwagę należy poświęcić szkolnictwu wyższemu ze względu na jego znaczenie dla kształtowania sposobu myślenia kolejnego pokolenia liderów i przedsiębiorców w krajach partnerskich na całym świecie. Każdego roku kilkaset tysięcy

studentów z państw trzecich przyjeżdża do UE na studia. Prawo Unii³⁰ zapewnia przejrzyste i spójne ramy prawne w odniesieniu do studentów międzynarodowych przybywających do UE. Dzięki współpracy między instytucjami edukacyjnymi zarówno w Unii, jak i poza nią przyciągane są najbardziej utalentowane osoby z całego świata oraz promowane jest wzajemne uczenie się i wspólne projekty międzynarodowe w zakresie badań naukowych i innowacji.

W Afryce, na Bałkanach Zachodnich, a w szczególności w krajach objętych europejską polityką sąsiedztwa trwający proces reformowania systemów kształcenia, szkolenia i badań naukowych ma na celu zwiększenie zatrudnienia ludzi młodych, podniesienie poziomu przedsiębiorczości oraz umiejętności proekologicznych i cyfrowych, a także powinien przyczynić się do zwiększenia dobrobytu, stabilności i bezpieczeństwa. Rozszerzenie państw trzecich stowarzyszonych w europejskim obszarze edukacji, w szczególności na państwa Bałkanów Zachodnich, stanowi integralną część wizji, którą należy urzeczywistnić do 2025 r.

W ciągu ostatnich dwudziestu lat program Erasmus+ doprowadził do utworzenia i scementowania powiązań między europejskim obszarem edukacji a resztą świata. Każdego roku w wymianie studentów i pracowników między uczelniami europejskimi a uczelniami z innych części świata uczestniczy około 50 000 osób³¹. Partnerstwa międzynarodowe ułatwiły opracowanie innowacyjnych programów nauczania i studiów wspólnych oraz sprzyjały realizacji wspólnych projektów w zakresie badań naukowych i innowacji. Dzięki temu Europa stała się atrakcyjnym miejscem docelowym, co pobudziło innowacje i tworzenie miejsc pracy. Podobnie działania na rzecz budowania zdolności walnie przyczyniły się do umiędzynarodowienia systemów szkolnictwa wyższego w krajach partnerskich, wspierając tym samym reformy społeczno-gospodarcze i umacnianie demokracji.

3 ŚRODKI I CELE POŚREDNIE

Uzupełniając inicjatywy realizowane od 2018 r., Komisja proponuje szereg nowych inicjatyw mających na celu utworzenie do 2025 r., we współpracy z państwami członkowskimi i zainteresowanymi stronami, ambitnego europejskiego obszaru edukacji zgodnie z sześcioma wymiarami przedstawionymi w poprzedniej sekcji³².

3.1 Podnoszenie jakości w edukacji

³⁰ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/801 z dnia 11 maja 2016 r. w sprawie warunków wjazdu i pobytu obywateli państw trzecich w celu prowadzenia badań naukowych, odbycia studiów, szkoleń, udziału w wolontariacie, programach wymiany młodzieży szkolnej lub projektach edukacyjnych oraz podjęcia pracy w charakterze *au pair*.

³¹ Obecnie w ramach 130 programów wspólnych studiów magisterskich Erasmus Mundus zapewnia się rocznie ponad 2 500 stypendiów finansowanych przez UE dla studentów z całego świata, którzy mogą realizować zintegrowany program studiów magisterskich na co najmniej dwóch europejskich uczelniach. Na szczeblu instytucjonalnym w ramach partnerstw na rzecz budowania zdolności szkolnictwa wyższego rozwija się nowe formy nauczania, podnosi poziom umiejętności i poprawia zarządzanie szkolnictwem wyższym w krajach sąsiadujących z UE oraz w dalej położonych gospodarkach rozwijających się lub wschodzących. W ramach 150 projektów wybieranych każdego roku wykorzystuje się szkolnictwo wyższe jako siłą napędową szerszego rozwoju społecznego i gospodarczego, przy czym projekty te skutecznie współgrają z unijną polityką rozwoju i współpracy.

³² Finansowanie niektórych inicjatyw może wymagać przyjęcia podstawowych aktów prawnych dotyczących odpowiednich programów i będzie wdrożone zgodnie z przepisami określonymi w tych aktach.

Podnoszenie jakości w edukacji wymaga skoordynowanych wysiłków dostosowanych do wyzwań poszczególnych systemów. W obrębie ogólnounijnych celów końcowych działania państw członkowskich i ich ekosystemów edukacyjnych są tak ukierunkowane, by koncentrowały się na podnoszeniu poziomu umiejętności i wykształcenia oraz zwiększaniu udziału w edukacji. Wymiana doświadczeń i wzajemne wsparcie na szczeblu UE mają na celu zapewnienie wglądu w proces kształtowania polityki państw członkowskich. W szczególności:

- Komisja będzie wspierać państwa członkowskie w **określaniu skutecznych reform polityki**, które przyczyniają się do osiągnięcia lepszych wyników pod względem **umiejętności podstawowych**. Będzie to dotyczyło zwłaszcza programu nauczania i oceny, jak również zdolności instytucji i pracowników do innowacji oraz do rozwijania ich środowisk nauki i podejścia do nauczania. Komisja będzie również wspierać **współpracę między europejskimi organizacjami zainteresowanych stron, stowarzyszeniami nauczycieli i organizatorami kształcenia nauczycieli**, aby wspólnie działali i wnosili wkład w zalecenia polityczne dotyczące **innowacyjnych i multidyscyplinarnych rodzajów podejścia do nauczania i uczenia się w zakresie umiejętności podstawowych**. W działaniach krajowych można wykorzystywać inne źródła, takie jak europejskie fundusze strukturalne i inwestycyjne lub zasoby dostępne w ramach Instrumentu na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności.
- Komisja planuje uzupełnić wzmocniony program Erasmus, aktualizując **ramy mobilności edukacyjnej**. Dzięki temu więcej osób uczących się i nauczycieli będzie mogło pokonać przeszkody i korzystać z możliwości, jakie daje mobilność. W zmienionych ramach uwzględnione zostałyby potrójne wyzwania: (i) zapewnienie możliwości znacznie bardziej zróżnicowanej grupie uczestników, (ii) mobilność ekologiczna i cyfrowa, w tym przez łączenie wymiany wirtualnej i fizycznej, (iii) promowanie zrównoważonej mobilności.
- Aby wspierać **wielojęzyczność**, zachęca się zainteresowane strony na szczeblu krajowym, regionalnym i szkolnym do dalszego wdrażania *zalecenia Rady z 2019 r. w sprawie kompleksowego podejścia do nauczania i uczenia się języków*, w tym w VET. Dzięki przyszłemu finansowaniu programu Erasmus i działaniom w zakresie wzajemnego uczenia się Komisja będzie dążyła do wspierania państw członkowskich w promowaniu tzw. „szkół świadomych znaczenia języków”, co ostatecznie przyczyni się do podniesienia poziomu znajomości języka nauczania wśród uczniów z różnych środowisk³³. Celem programu Erasmus nadal będzie wspieranie rozwoju kompetencji językowych w perspektywie uczenia się przez całe życie dzięki zapewnianiu możliwości w odniesieniu do okresów mobilności w celu nauczania i uczenia się za granicą, a także wspieranie dalszej współpracy między organizatorami kształcenia i szkolenia na wszystkich szczeblach.
- Wspieranie rozwoju **umiejętności przekrojowych**, takich jak: myślenie krytyczne, przedsiębiorczość, kreatywność i aktywność obywatelska, ma kluczowe znaczenie dla budowania odpornego społeczeństwa przez następne pokolenia studentów,

³³ Jak opisano w zaleceniu Rady z dnia 22 maja 2019 r. w sprawie kompleksowego podejścia do nauczania i uczenia się języków. Dz.U. C 189 z 5.6.2019, s. 15.

naukowców i innowatorów³⁴. Przyszły program Erasmus ma na celu zapewnienie osobom uczącym się na wszystkich szczeblach szerokiej gamy możliwości rozwijania tych umiejętności, w szczególności przez oferowanie instytucjom kształcenia i szkolenia większych możliwości w zakresie opracowywania – we współpracy z ich ekosystemami wiedzy – podejścia bardziej transdyscyplinarnego, nastawionego na osobę uczącą się i opartego na wyzwaniach. W ramach europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych można wspierać działania na rzecz rozwoju takich umiejętności na szczeblu regionalnym i krajowym.

- Komisja zgromadzi zainteresowane strony z sektora edukacji i przedstawiciele państw członkowskich, aby stymulować wzajemne uczenie się i rozwój **europejskiej perspektywy w edukacji**. Zamierza pracować nad rozszerzeniem i wzmocnieniem **działań „Jean Monnet”** poprzez przybliżenie ich do szkół, mając na celu promowanie europejskiego stylu życia, zrównoważoności i wartości UE³⁵.
- Aby budować demokratyczne środowisko edukacyjne wolne od nękania, szkodliwej mowy i dezinformacji, Komisja planuje nadal wspierać za pośrednictwem programu Erasmus państwa członkowskie i zainteresowane strony we wdrażaniu *zalecenia Rady z dnia 22 maja 2018 r. w sprawie promowania wspólnych wartości, edukacji włączającej i europejskiego wymiaru nauczania*³⁶.

3.2 Kształcenie i szkolenie bardziej włączające i w większym stopniu uwzględniające aspekt płci

Komisja zwoła ekspertów i zainteresowane strony z państw członkowskich za pośrednictwem specjalnych platform **wzajemnego uczenia się i współpracy**, aby wspierać gromadzenie danych z podziałem na płeć oraz innowacje na rzecz edukacji włączającej i opartej na równouprawnieniu płci, odpowiadając na potrzeby państw członkowskich w zakresie polityki. Powinno to pomóc w skoncentrowaniu inwestycji krajowych i unijnych na grupach i obszarach najbardziej tego potrzebujących.

W nowym okresie programowania szczególny nacisk w ramach **programów Erasmus i „Europejski Korpus Solidarności”** zostanie położony na włączenie, równość i różnorodność. Przedstawione zostanie wielopłaszczyznowe podejście mające sprawić, że program stanie się bardziej włączający, w tym dzięki wprowadzeniu bardziej elastycznych i dostępnych formatów, środków wsparcia mających pomagać w przygotowaniu uczestników i towarzyszyć im, a także środków finansowych w celu wsparcia osób, które miałyby trudności we wzięciu udziału w programie.

Ponadto do wzmocnienia włączającego wymiaru edukacji przyczynią się następujące inicjatywy:

³⁴ W europejskim programie na rzecz umiejętności przewiduje się działania służące wspieraniu walidacji umiejętności przekrojowych.

³⁵ Wniosek dotyczący rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady ustanawiającego „Erasmus”: unijny program na rzecz kształcenia, szkolenia, młodzieży i sportu oraz uchylającego rozporządzenie (UE) nr 1288/2013, wniosek Komisji dotyczący rozporządzenia ustanawiającego „Erasmus” – COM(2018) 367 final.

³⁶ Dz.U. C 195 z 7.6.2018, s. 1.

- Inicjatywa „**Drogi do sukcesów w szkole**” pomoże wszystkim uczniom osiągnąć poziom podstawowy opanowania³⁷ umiejętności podstawowych. Inicjatywa ta będzie ukierunkowana w szczególności na grupy, które są bardziej zagrożone słabymi wynikami w nauce i wczesnym kończeniem nauki. Opierając się na zaleceniu Rady z 2011 r. w sprawie polityk na rzecz ograniczania zjawiska przedwczesnego kończenia nauki, Komisja będzie współpracować z państwami członkowskimi nad sformułowaniem **wytycznych politycznych dotyczących ograniczania słabych wyników w nauce i zwiększania odsetka osób z wykształceniem średnim**. Wytyczne te będą oparte na czterech filarach: (i) monitorowaniu (umożliwiającym śledzenie i ukierunkowane działanie), (ii) zapobieganiu (w szczególności w przypadku grup zagrożonych wspomnianymi problemami), (iii) wczesnej interwencji (w przypadku uczniów już wykazujących trudności) oraz (iv) kompensowaniu (w przypadku osób, które już osiągnęły złe wyniki i potrzebują drugiej szansy)³⁸. Komisja zmobilizuje również europejski semestr. Zapewni to państwom członkowskim dostosowane do ich potrzeb wsparcie polityczne ich wysiłków mających na celu podnoszenie poziomu kompetencji ze szczególnym uwzględnieniem uniezależnienia poziomu wykształcenia od statusu społeczno-ekonomicznego. Inicjatywa ta przyczyni się do zapobiegania bezrobociu młodzieży i Komisja zapewni ścisłą koordynację z działaniami przewidzianymi w niedawnym wniosku dotyczącym wzmocnienia gwarancji dla młodzieży³⁹.
- Komisja zwoła grupę ekspertów w celu opracowania propozycji dotyczących strategii na rzecz tworzenia **sprzyjających warunków nauki dla grup zagrożonym osiągnięciem słabych wyników w nauce**⁴⁰ oraz na rzecz **wspierania dobrostanu w szkole**. Będzie to obejmowało uwzględnienie wyzwań związanych z płcią, takich jak stereotypy płci w edukacji i w okresie pobierania nauki, a także słabe wyniki chłopców w nauce oraz nękanie i molestowanie seksualne. W kontekście tego ostatniego problemu należy również wspierać kobiety i dziewczęta w rozwijaniu umiejętności samoobrony przed przemocą w sieci. Na potrzeby działań na szczeblu krajowym państwa członkowskie mogą korzystać z szeregu instrumentów finansowania, takich jak Europejski Fundusz Społeczny lub zasoby dostępne w ramach Instrumentu na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności.
- Ponieważ uczestnictwo na etapie wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem jest ważnym czynnikiem warunkującym późniejsze nabywanie umiejętności podstawowych, Komisja będzie wspierać państwa członkowskie we wdrażaniu

³⁷ Poziom podstawowy opanowania umiejętności oznacza poziom 2 w badaniu PISA przeprowadzonym przez OECD, w którym określono przedziały biegłości w sześciostopniowej skali. Poziom 2 umiejętności czytania odpowiada poziomowi, na którym „czytelnicy zaczynają wykazywać kompetencje, które umożliwią im skuteczne i produktywnie uczestnictwo w życiu jako osoby kontynuujące naukę, pracownicy i obywatele”. Osobami osiągającymi słabe wyniki w nauce według badania PISA są uczniowie, którzy nie mogą osiągnąć poziomu 2, czyli minimalnego poziomu opanowania umiejętności niezbędnego do pełnego uczestnictwa w życiu społecznym. Współzależność między koncepcjami poziomu podstawowego i osiągnięciem słabych wyników w nauce jest uwzględniana w celach końcowych UE dotyczących słabych wyników w zakresie umiejętności podstawowych i słabych wyników w zakresie umiejętności cyfrowych.

³⁸ Zalecenie Rady z dnia 28 czerwca 2011 r. w sprawie polityk na rzecz ograniczania zjawiska przedwczesnego kończenia nauki, Dz.U. C 191 z 1.7.2011, s. 1. .

³⁹ Wniosek dotyczący zalecenia Rady dotyczące „Pomostu do zatrudnienia – wzmocnienia gwarancji dla młodzieży”, COM(2020) 277 final.

⁴⁰ Komisja będzie w dalszym ciągu opracowywać konkretne inicjatywy na rzecz grup defaworyzowanych, w tym Romów, migrantów i uchodźców.

europejskich ram wysokiej jakości systemów wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem⁴¹. Aby lepiej przygotować dzieci do odnoszenia sukcesów w kontekście edukacyjnym przez całe życie, w 2021 r. Komisja udostępni zestaw narzędzi, które należy włączyć we wczesnej edukacji i opiece nad dzieckiem, opracowany w oparciu o wymianę najlepszych praktyk i z wykorzystaniem wkładu ekspertów i zainteresowanych stron, oraz przegląd podstawowych kompetencji pracowników w tej dziedzinie. Komisja pracuje również nad gwarancją dla dzieci.

- Aby poprawić poziom włączenia społecznego i jakość systemów VET, jak zapowiedziano w europejskim programie na rzecz umiejętności, Komisja zamierza zapewnić wsparcie dla utworzenia **50 centrów doskonałości zawodowej w ramach finansowania przewidzianego w programie Erasmus**. Centra doskonałości zawodowej staną się punktami odniesienia zarówno dla kształcenia zawodowego podstawowego młodzieży, jak i ustawicznego podnoszenia i zmiany kwalifikacji osób dorosłych.
- Należy dostosować systemy szkolnictwa wyższego i VET, aby wzmocnić ich kluczową rolę we wspieraniu uczenia się przez całe życie i docieraniu do bardziej różnorodnego grona studentów. Wymaga to gruntownej zmiany nastawienia, kultury i struktury. Komisja będzie współpracować z państwami członkowskimi, aby osiągnąć ten cel, i planuje zapewnić wsparcie w ramach programu Erasmus oraz innych funduszy i instrumentów UE. Ponadto – jak określono w programie na rzecz umiejętności – Komisja będzie działać na rzecz opracowania **europejskiego podejścia do mikroreferencji**, aby pomóc w poszerzeniu możliwości uczenia się i wzmocnieniu znaczenia roli instytucji szkolnictwa wyższego oraz instytucji kształcenia i szkolenia zawodowego w uczeniu się przez całe życie dzięki zapewnieniu bardziej elastycznych i modułowych możliwości uczenia się. Są one przydatne nie tylko dla specjalistów, lecz mogą także stanowić uzupełnienie programu nauczania dla studentów studiów licencjackich, magisterskich i doktoranckich. Coraz więcej osób dorosłych, mających wyższe wykształcenie lub wykształcenie na niższym poziomie, będzie musiało zmienić lub podnieść swoje kwalifikacje za pośrednictwem rozwiązań alternatywnych bardziej elastycznych niż zdobywanie pełnego stopnia naukowego, aby zniwelować różnicę pomiędzy efektami uczenia się wynikającymi z ich pierwotnych kwalifikacji formalnych a nowymi potrzebami w zakresie umiejętności pojawiającymi się na rynku pracy. Potrzeba bardziej elastycznych i włączających ścieżek uczenia się wzrosła, ponieważ populacja studentów staje się bardziej zróżnicowana, a uczenie się wymaga większej dynamiki. Chociaż coraz większa liczba instytucji szkolnictwa wyższego, w tym europejskich szkół wyższych, pracuje już nad utworzeniem tych mikroreferencji, nie ma wspólnej definicji i wspólnego podejścia do ich walidacji i uznawania. W tym kontekście, jak zapowiedziano w programie na rzecz umiejętności, Komisja planuje przedstawić w **2021 r.** wniosek dotyczący **zalecenia Rady**. Celem zalecenia będzie wspieranie w ramach działań europejskich budowania zaufania do mikroreferencji w całej Europie i dążenie do tego, aby do 2025 r. podjęto wszelkie niezbędne kroki zapewniające ich szersze wykorzystywanie, możliwość przenoszenia i uznawanie.

⁴¹ Zalecenie Rady z dnia 22 maja 2019 r. w sprawie wysokiej jakości systemów wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem, Dz.U. C 189 z 5.6.2019, s. 4.

- **Uczenie się pozaformalne, w tym wolontariat**, pomaga zdobywać umiejętności i kompetencje życiowe oraz zawodowe. Te umiejętności i kompetencje muszą być promowane, cenione i w pełni uznawane⁴². Europejski Korpus Solidarności w pełni włączył wartość uczenia się i jej uznawanie w swoje cele i działania. Nadal jednak istnieją bariery dla transgranicznej mobilności wolontariatu, w tym dla uznawania efektów uczenia się wśród pracodawców. Opierając się na przeglądzie istniejącego zalecenia Rady z 2008 r. w sprawie mobilności młodych wolontariuszy⁴³, Komisja przedstawi w 2021 r. zaktualizowane wytyczne polityczne mające na celu wyeliminowanie barier prawnych, finansowych i administracyjnych, które nadal utrudniają transgraniczny wolontariat i solidarność młodzieży. Przyczyni się to do dalszej poprawy włączenia, jakości i uznawania doświadczeń transgranicznych w ramach przyszłego programu „Europejski Korpus Solidarności”.
- Rządy wraz z zainteresowanymi stronami powinny wspierać **równouprawnienie płci** we wszystkich sektorach kształcenia i szkolenia, w tym przez zapewnienie chłopcom i dziewczętom, kobietom i mężczyznom w całej ich różnorodności dostępu do edukacji o wysokiej jakości.
- Rządy wraz z zainteresowanymi stronami powinny wspierać edukację włączającą we wszystkich sektorach kształcenia i szkolenia zgodnie z zobowiązaniami państw członkowskich i UE w świetle wdrażania Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych.
- Komisja planuje pomóc w stworzeniu warunków sprzyjających badaniom naukowym, w tym przy wsparciu w ramach programu „**Horyzont Europa**”, badając rolę **płci w polityce w zakresie kształcenia i szkolenia**, a także związki między płcią, edukacją a sukcesem społecznym i gospodarczym.
- Specjalne moduły w ramach akademii nauczycielskich będą pomocne w znalezieniu rozwiązań skutecznie **wspierających nauczanie w szkołach z uwzględnieniem aspektu płci**.
- W **nowym programie na rzecz transformacji szkolnictwa wyższego** promowana będzie równowaga płci w karierze akademickiej i w wyborze studiów, a także włączenie wymiaru równouprawnienia płci do programów nauczania w szkołach wyższych. W działaniach w ramach nowego programu szczególna uwaga zostanie poświęcona kobietom na stanowiskach decyzyjnych w instytucjach szkolnictwa wyższego.
- Komisja zaproponuje w ramach wspomagających europejskiego obszaru edukacji specjalne bloki robocze mające na celu opracowanie **wytycznych politycznych dotyczących równouprawnienia płci w kształceniu i szkoleniu**. Będzie to obejmowało wytyczne dotyczące opracowywania procesów edukacyjnych z uwzględnieniem aspektu płci. Prace Komisji nad dowodami, badaniami i analizami wspierającymi europejski obszar edukacji będą dotyczyły aspektu płci.

⁴² Por. zalecenie Rady z 2012 r. w sprawie walidacji uczenia się pozaformalnego i nieformalnego (2012/C 398/01) i jego niedawna ocena, SWD(2020) 121.

⁴³ Zalecenie Rady z dnia 20 listopada 2008 r. w sprawie mobilności młodych wolontariuszy w Unii Europejskiej, Dz.U. C 319 z 13.12.2008, s. 8.

3.3 Wsparcie transformacji ekologicznej i cyfrowej w kształceniu i szkoleniu oraz poprzez nie

Aby można było przeprowadzić dwojaką transformację, Komisja zaleca priorytetowe traktowanie działań, których celem jest wspomaganie ludzi w pozyskiwaniu wiedzy, zdolności, wartości i postaw niezbędnych do życia w zrównoważonym i zasobooszczędnym społeczeństwie i gospodarce, rozwijania takiego społeczeństwa i takiej gospodarki oraz wspierania ich. Programy finansowania wspierające transformację ekologiczną i cyfrową, takie jak Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności oraz Fundusz na rzecz Sprawiedliwej Transformacji, mogą być również wykorzystywane do celów wspierania kształcenia i szkolenia przy okazji realizacji głównych celów tych programów; zachęca się państwa członkowskie do uważnego przeanalizowania możliwości i przedstawienia odpowiednich propozycji. Podobnie nabycie przez wszystkich ludzi praktycznego doświadczenia cyfrowego w ramach kształcenia i szkolenia pozwoli im wносить wkład na rzecz wysoce usieciowionego społeczeństwa i rozwijać się w nim.

- Do końca 2020 r. Komisja uruchomi **koalicję na rzecz edukacji dla klimatu**, aby zgromadzić wiedzę ekspercką, zapewnić zasoby na potrzeby tworzenia sieci kontaktów oraz wspierać kreatywne podejście wraz z nauczycielami, uczniami i studentami. W synergii z Europejskim Paktem na rzecz Klimatu koalicja ta będzie stanowiła ogniwo łączące inicjatywy oddolne z działaniami na szczeblu UE, wspierając zobowiązania i konkretne działania na rzecz zmiany zachowań w zakresie zrównoważoności w całej UE.
- Aby wesprzeć wprowadzanie zagadnienia transformacji ekologicznej i zrównoważoności w szkołach, na uczelniach wyższych i w ramach szkoleń zawodowych, w 2021 r. Komisja przedstawi **projekt zalecenia Rady w sprawie edukacji na rzecz zrównoważenia środowiskowego**. Zapewni to szkołom, instytucjom szkolnictwa wyższego i nauczycielom wskazówki dotyczące współpracy i wymiany doświadczeń we wszystkich państwach członkowskich w zakresie edukacji na rzecz zrównoważenia środowiskowego. Komisja zaproponuje również **europejskie ramy kompetencji**, aby wspomóc rozwój i ocenę wiedzy, umiejętności i postaw w zakresie zmiany klimatu i zrównoważonego rozwoju, przy czym ramy te mogą być powiązane z zaleceniem Rady.
- Komisja będzie promowała **zazielenianie infrastruktury edukacyjnej**. Wydatki na infrastrukturę edukacyjną stanowią średnio 8 % wydatków na kształcenie i szkolenie w państwach UE. Niemniej jednak w większości budynków szkolnych i wielu budynków szkół wyższych brak jest wyposażenia pozwalającego sprostać zapotrzebowaniu na nowe kompetencje i metody pedagogiczne lub też nie spełniają one dzisiejszych standardów energetycznych; ponadto istnieją duże potrzeby, jeśli chodzi o poprawę stanu terenów zieleni wokół szkół, aby zachęcić do interakcji i uczenia się. Komisja zamierza współpracować z Europejskim Bankiem Inwestycyjnym, w tym w ramach programu InvestEU⁴⁴, aby umożliwić państwom członkowskim korzystanie ze wszystkich dostępnych źródeł finansowania rozwoju

⁴⁴ Wniosek dotyczący rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady ustanawiającego Programu InvestEU, COM(2018) 439 final.

infrastruktury zarówno cyfrowej, jak i fizycznej na potrzeby kształcenia i szkolenia, a także budowanie zdolności niezbędnych do korzystania z tej infrastruktury.

- Celem inicjatywy „**Naukowcy w szkołach**” jest wprowadzenie nauk przyrodniczych do szkół dzięki umożliwieniu młodym badaczom, wspieranym w ramach działań „Marie Skłodowska-Curie”, udziału w dyskusjach z nauczycielami i uczniami na temat zmiany klimatu, zrównoważonego rozwoju, transformacji cyfrowej, zdrowia i innych kwestii objętych Europejskim Zielonym Ładem.
- Aby zaradzić brakowi umiejętności cyfrowych⁴⁵ w perspektywie uczenia się przez całe życie oraz wzmocnić zdolność cyfrową i odporność europejskich systemów kształcenia i szkolenia, Komisja obecnie proponuje nowe kompleksowe podejście do cyfrowego uczenia się i kształcenia na szczeblu europejskim w ramach nowego **Planu działania w dziedzinie edukacji cyfrowej**. Plan ten obejmuje ambitne działania dotyczące dwóch strategicznych priorytetów: promowania rozwoju europejskiego ekosystemu edukacji cyfrowej oraz podnoszenia poziomu kompetencji i umiejętności cyfrowych na potrzeby transformacji cyfrowej⁴⁶.
- W najbliższym **programie „Cyfrowa Europa”** przewiduje się finansowanie na rzecz zaawansowanych umiejętności cyfrowych w takich obszarach, jak: sztuczna inteligencja, cyberbezpieczeństwo i obliczenia wielkiej skali, aby przyczynić się do zaspokojenia potrzeb państw członkowskie pod względem specjalistów z dziedziny technologii cyfrowych.
- We współpracy z **Europejskim Instytutem Innowacji i Technologii (EIT)** i jego wspólnotami wiedzy i innowacji (WWiI) oraz z innymi częściami programu „Horyzont Europa” zwiększa się skalę warsztatów dotyczących umiejętności cyfrowych i w zakresie przedsiębiorczości (40 000 studentów) oraz organizuje się programy krótkich stażów dla studentek w unijnych obszarach związanych z technologiami cyfrowymi i STEM w poszczególnych sektorach gospodarki.
- Zgodnie z wnioskami w **przyszłych programach Erasmus i „Europejski Korpus Solidarności”** większy nacisk zostanie położony na ekologię i technologie cyfrowe. Mobilność wirtualna i mieszana może uzupełniać mobilność fizyczną. W projektach współpracy priorytetowo należy traktować zagadnienia ekologiczne i cyfrowe ze względu na ich przyszłościowy i strategiczny charakter. Programy usprawnią wymiar cyfrowy w ramach działań na rzecz mobilności i współpracy oraz posłużą wspieraniu przyjaznych dla klimatu środków współpracy i realizacji projektów. Dalsze inicjatywy, takie jak zachęty do podróżowania opartego na mobilności fizycznej przyjaznej pod względem emisji dwutlenku węgla fizycznego, uzupełniałyby te środki.

⁴⁵ Transformacja cyfrowa to rewolucja w naszym życiu, nauczaniu, uczeniu się, pracy i komunikowaniu się. W europejskim obszarze edukacji kształcenie i szkolenie musi stać się w pełni dostosowane do cyfrowej rzeczywistości, aby jak najlepiej wykorzystywać nowe technologie oraz metody nauczania i uczenia się. Jednocześnie europejskie systemy edukacji będą odgrywać kluczową rolę w zmniejszaniu zagrożeń i wykorzystywaniu możliwości, jakie stwarzają nowe technologie i sztuczna inteligencja. W 2019 r. 56 % ludności UE w wieku 16–74 lat twierdziło, że posiada co najmniej podstawowe umiejętności cyfrowe, co oznacza, że niemal połowa ludności nie posiada tych umiejętności potrzebnych w większości dzisiejszych miejsc pracy.

⁴⁶ Jednym z przykładów jest wsparcie udzielane nauczycielom, uczniom i rodzicom w ramach finansowanej przez UE europejskiej sieci [centrów bezpieczniejszego internetu](#) w państwach członkowskich oraz przez unijny portal [betterinternetforkids.eu](#), który zawiera zasoby edukacyjne mające na celu ochronę małoletnich i wzmocnienie ich pozycji w sieci.

3.4 Podnoszenie kompetencji i motywacji w zawodzie związanym z edukacją

Krajowi decydenci i eksperci podkreślili potencjał współpracy na szczeblu UE w zakresie wzmocnienia pozycji nauczycieli jako grupy zawodowej. Na tej podstawie Komisja uruchomi szereg inicjatyw mających na celu lepsze wspieranie rozwoju kompetencji i ścieżek kariery zawodowej nauczycieli, szkoleniowców i osób kierujących edukacją szkolną, a także zwiększanie atrakcyjności zawodu nauczyciela. Inicjatywy te przyczynią się do poprawy możliwości rozwoju zawodowego i uznawania indywidualnego rozwoju kompetencji osiągniętego w różnych kontekstach. Będą one wspierać dywersyfikację rozwoju zawodowego nauczycieli, szkoleniowców i członków kadry kierowniczej szkoły, jak również będą sprzyjać rozwojowi osobistemu oraz rozwojowi szkół i systemu. Ponadto przyczynią się do poprawy jakości mobilności edukacyjnej nauczycieli i zwiększenia liczby nauczycieli korzystających z rozwiązań w tej dziedzinie oraz wprowadzą mobilność jako integralną część kształcenia wstępnego i ustawicznego nauczycieli. Inicjatywy te będą również promować współpracę między nauczycielami, organizatorami kształcenia nauczycieli oraz instytucjami kształcenia nauczycieli opartego na badaniach. Ponadto, co także jest ważne, będą one wspierać zdolność nauczycieli do dzielenia się własnymi doświadczeniami i docierania do społeczeństwa, aby ich głos był lepiej słyszalny. Aby osiągnąć te cele:

- Komisja planuje uruchomienie w 2021 r. **akademii nauczycielskich Erasmus** w ramach nowego programu Erasmus, aby utworzyć sieci instytucji kształcenia nauczycieli i stowarzyszeń nauczycieli. Z czasem akademie doprowadzą do powstania wspólnot praktyków, zwłaszcza w zakresie kształcenia wstępnego nauczycieli i ustawicznego doskonalenia zawodowego, które będą dostarczać informacji na potrzeby krajowej i europejskiej polityki kształcenia nauczycieli i wspierać innowacje w praktyce nauczania. Sieci te zapewnią nauczycielom i studentom możliwości zgłębiania zagadnień pedagogicznych będących przedmiotem wspólnego zainteresowania. Specjalne moduły będą dotyczyły takich kwestii, jak: prowadzenie dialogu ze społeczeństwem, edukacja na rzecz zrównoważonego rozwoju lub nauczanie w klasach wielojęzycznych. Akademie nauczycielskie Erasmus będą wykorzystywały partnerstwa strukturalne i wspólne programy instytucji oraz innych organizatorów kształcenia nauczycieli i stowarzyszeń działających w tej dziedzinie, a ich stałym elementem będą szkolenia i uczenie się w wymiarze transgranicznym. Do 2025 r. ma powstać 25 akademii nauczycielskich Erasmus.
- W latach 2021–2022 Komisja sformułuje **europejskie wytyczne dotyczące opracowywania krajowych ram kariery zawodowej**, wspierając w ten sposób system przebiegu i oceny kariery zawodowej specjalistów w dziedzinie edukacji szkolnej. Będzie to realizowane w drodze wzajemnego uczenia się między krajami, w miarę jak będą one dostosowywać i wprowadzać w życie koncepcję spójnych ram kariery w edukacji szkolnej⁴⁷.

⁴⁷ Opracowaną w ramach ET 2020 w kontekście rozdziału „A framework for teacher and school leader careers” [„Ramy kariery zawodowej nauczycieli i członków kadry kierowniczej szkół”] przewodnika strategicznego Komisji Europejskiej (2020) „Supporting teacher and school leader careers: a policy guide” [Wspieranie kariery zawodowej nauczycieli i liderów szkolnych: przewodnik strategiczny]. Publikacja dostępna pod adresem: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/6e4c89eb-7a0b-11ea-b75f-01aa75ed71a1/language-en>

- W ramach prac nad przyszłymi ramami mobilności oraz w kontekście akademii nauczycielskich Erasmus Komisja będzie współpracować z państwami członkowskimi i zainteresowanymi stronami nad opracowaniem **ram polityki mających na celu poprawę jakości mobilności edukacyjnej nauczycieli i zwiększenie liczby nauczycieli korzystających z rozwiązań w tej dziedzinie** w Europie w oparciu o ich rzeczywiste potrzeby w zakresie mobilności.
- Do 2021 r. Komisja ustanowi **Europejską Nagrodę w dziedzinie Innowacyjnego Nauczania**, aby docenić pracę nauczycieli (i ich szkół), którzy wnoszą wyjątkowy wkład w swój zawód. Inicjatywa ta będzie opierać się na takich dobrych praktykach, jak: Europejski Znak Innowacyjności w zakresie Nauczania Języków Obcych, nagroda im. Jana Amosa Komeniusza, a także krajowe i europejskie nagrody w dziedzinie eTwinning.

3.5 *Wzmocnienie europejskich instytucji szkolnictwa wyższego*

Instytucje szkolnictwa wyższego w Europie stanowią centralny element zarówno europejskiego obszaru edukacji, jak i europejskiej przestrzeni badawczej i szczególnie dobrze nadają się do powiązania tych obszarów. Aby zapewnić pełną synergię między tymi obszarami, Komisja zobowiązała się do wspierania państw członkowskich i instytucji szkolnictwa wyższego w **tworzeniu ram polityki umożliwiających sprawną i ambitną współpracę transnarodową między tymi instytucjami** w Europie. Wykorzystane zostaną przy tym doświadczenia stowarzyszeń europejskich szkół wyższych wybranych w ramach programu Erasmus+, wspieranych również w ramach programu „Horyzont 2020”.

Ma to na celu stworzenie zachęt dla ponad 5 000 instytucji szkolnictwa wyższego z całej Europy do dostosowania się do warunków panujących po pandemii COVID-19 i szkolenia przyszłych pokoleń we współtworzeniu wiedzy ponad granicami, dyscyplinami naukowymi i kulturami, aby kształtować odporne, włączające i zrównoważone społeczeństwo. Komisja będzie pracować wspólnie z sektorem szkolnictwa wyższego i państwami członkowskimi, aby współtworzyć zachęty służące przyspieszonej transformacji instytucji szkolnictwa wyższego w Europie w sposób otwarty i włączający.

Taka transformacja będzie skupiona na **łączności** między instytucjami szkolnictwa wyższego, ale także na łączności z otaczającymi je ekosystemami i społeczeństwem, tak aby uwzględnić wszystkie cztery zadania szkół wyższych: edukację i badania naukowe prowadzące do innowacji i usług dla społeczeństwa. Kluczowym celem będzie również **włączenie**, co ma służyć sprawieniu, aby instytucje szkolnictwa wyższego były dostępne i otwarte na różnorodnych studentów i naukowców oraz aby oferowały więcej możliwości uczenia się przez całe życie. Po trzecie transformacja obejmie kwestię **gotowości i odporności w zakresie rozwiązań cyfrowych i ekologicznych**, aby wspierać uczelnie w wysiłkach służących budowaniu, ulepszaniu i wzmacnianiu zdolności cyfrowych i ekologicznych oraz narzędzi cyfrowych. Zgodnie z Planem działania w dziedzinie edukacji cyfrowej transformacja zwiększy umiejętności i kompetencje cyfrowe studentów, pracowników i naukowców. Ponieważ szkolnictwo wyższe ma kluczowe znaczenie dla osiągnięcia celów Europejskiego Zielonego Ładu i zrównoważonego rozwoju, transformacja będzie wspierać włączanie i uwzględnianie kształcenia i szkolenia na rzecz zrównoważonego rozwoju we wszystkich dyscyplinach naukowych i na wszystkich szczeblach dzięki podejściu interdyscyplinarnemu i opartemu na wyzwaniach, którego zasadniczym elementem będzie **innowacyjność**. Oprócz innowacji związanych z badaniami naukowymi równie ważne jest

zapewnienie innowacji w uczeniu się i nauczaniu ukierunkowanym na studenta oraz bardziej elastycznych i modułowych ścieżek uczenia się i kariery. Działania w ramach programu „Cyfrowa Europa” będą wspierać współpracę między środowiskiem akademickim, badawczym i biznesowym w określonych obszarach cyfrowych, aby wzmocnić te ekosystemy w celu przyciągnięcia, szkolenia i przekwalifikowania osób uzdolnionych.

W tym celu Komisja rozpocznie w tym roku internetowe konsultacje publiczne uzupełnione konsultacjami ukierunkowanymi. Zapoczątkuje to współtworzenie do końca 2021 r. **programu transformacji szkolnictwa wyższego.**

Ten program transformacji będą wspierać następujące konkretne inicjatywy:

- Celem Komisji jest zaangażowanie się w **pełne wdrożenie inicjatywy dotyczącej europejskich szkół wyższych** w ramach programu Erasmus w synergii z programem „Horyzont Europa”, programem „Cyfrowa Europa” i innymi instrumentami UE. W oparciu o rezultaty doświadczeń stowarzyszeń europejskich szkół wyższych, które rozpoczęły działania w latach 2019 i 2020, Komisja będzie współpracować z państwami członkowskimi i sektorem szkolnictwa wyższego nad optymalizacją wizji europejskich szkół wyższych i wyeliminowaniem **konkretnych przeszkód**, które napotkano, aby umożliwić sektorowi szkolnictwa wyższego realizację jego dużych ambicji.
- Dzięki wsparciu unijnej koalicji na rzecz STEM⁴⁸ Komisja pomoże promować opracowywanie nowych programów nauczania w szkolnictwie wyższym w zakresie inżynierii i technologii informacyjno-komunikacyjnych na podstawie podejścia dotyczącego STEAM⁴⁹. Zgodnie z działaniami zapowiedzianymi w europejskim programie na rzecz umiejętności Komisja zbada sposoby i środki zwiększenia atrakcyjności dziedzin STEM dla kobiet. Pomoże to zwiększyć zarówno równowagę płci wśród studentów i pracowników akademickich, jak i pulę umiejętności i kompetencji w tym bardzo potrzebnym obszarze.
- W tym kontekście Komisja zbada również wraz z państwami członkowskimi i zainteresowanymi stronami możliwość wprowadzenia **europejskiego dyplomu**, który mógłby stanowić ramy ułatwiające wydawanie wspólnych dyplomów stowarzyszeń uczelni, takich jak europejskie szkoły wyższe. Tego rodzaju europejski dyplom stanowi podstawowy element pozwalający studentom na wszystkich szczeblach i we wszystkich dyscyplinach naukowych decydować, co, gdzie i kiedy studiować w ramach transnarodowego sojuszu szkół wyższych zgodnie z rzetelnymi wytycznymi pedagogicznymi.
- Instytucje szkolnictwa wyższego powinny ułatwiać bardziej efektywną realizację modułowych wspólnych programów studiów. Oprócz wymogów formalnych dotyczących wydawanych dyplomów dotyczy to również akredytacji i zapewnienia jakości. Ze swojej strony Komisja we współpracy z siecią krajowych ośrodków ds. uznawalności akademickiej i informacji, instytucjami szkolnictwa wyższego,

⁴⁸ Unijna koalicja na rzecz STEM to ogólnounijna sieć wspierana w ramach programu Erasmus, która działa na rzecz lepszej edukacji w dziedzinach STEM (nauki przyrodnicze, technologia, inżynieria i matematyka) w Europie.

⁴⁹ Zob. dokument roboczy służb Komisji.

agencjami ds. zapewniania jakości i innymi kluczowymi zainteresowanymi stronami usprawni wdrażanie niezbędnych narzędzi przejrzystości. Prace te będą oparte na udanych projektach Erasmus+, takich jak: baza danych ze sprawozdań dotyczących zewnętrznego zapewniania jakości, wykorzystywanie i upowszechnianie cyfrowego suplementu do dyplomu, tworzenie internetowych katalogów przedmiotów i baz danych programów studiów oraz rozwój nowych technologii takich jak łańcuch bloków w celu wspomagania wdrażania automatycznego uznawania do celów dalszego uczenia się. Prawdziwy europejski system uznawania i zapewniania jakości zagwarantuje, że zewnętrzne zapewnianie jakości zabezpieczy autonomię instytucji szkolnictwa wyższego, a jednocześnie utrzyma zaufanie opinii publicznej do automatycznego uznawania na potrzeby dalszego uczenia się w obrębie państw członkowskich i między nimi. W tym celu Komisja przeprowadzi **przeгляд zalecenia Parlamentu i Rady w sprawie zapewniania jakości**⁵⁰ we współpracy z państwami członkowskimi i sektorem szkolnictwa wyższego⁵¹.

- Komisja w ścisłej współpracy z państwami członkowskimi i sektorem szkolnictwa wyższego zbada konieczność i wykonalność ustanowienia **statutu prawnego stowarzyszeń uczelni**, takich jak europejskie szkoły wyższe. Jeśli będzie to uzasadnione, od 2023 r. mogą być podejmowane działania mające na celu ułatwienie takiej pogłębionej i trwałej współpracy między instytucjami edukacyjnymi z różnych państw członkowskich. Możliwe działania mogą obejmować rozwiązania w zakresie współpracy transgranicznej związanej z finansowaniem, akredytacją, zapewnieniem jakości, związkami między studentami a zatrudnieniem oraz zarządzaniem infrastrukturą. Przeanalizowana zostanie możliwość wykorzystania istniejących krajowych i europejskich statutów takich jak statut europejskich ugrupowań współpracy terytorialnej, aby sprawdzić, czy po dostosowaniu mogą być one przydatne, czy też potrzebne będą inne rozwiązania.
- **Inicjatywa dotycząca europejskiej legitymacji studenckiej**, wskazana w konkluzjach Rady Europejskiej z dnia 14 grudnia 2017 r. jako jedno z kluczowych działań, którego celem jest „promowanie mobilności studentów i ich udziału w zajęciach edukacyjnych i kulturalnych”, stanowi ważny krok w kierunku osiągnięcia celów europejskiego obszaru edukacji i jak największego ułatwienia mobilności studentów w całej Europie. Dzięki dwóm kluczowym elementom – aplikacji mobilnej Erasmus+ oraz cyfryzacji zarządzania mobilnością studentów – inicjatywa ta stanowi prawdziwą rewolucję pod względem uproszczenia sposobu zarządzania przez uczelnie mobilnością studentów. Dzięki stworzeniu cyfrowego punktu kompleksowej obsługi za pośrednictwem **aplikacji mobilnej Erasmus+** studenci będą mieli łatwy i bezpieczny dostęp do wszystkich informacji i usług, których potrzebują przed wyjazdem, podczas pobytu za granicą i po powrocie⁵². Będą mogli złożyć wniosek o wyjazd, wybrać zajęcia, na które będą uczyć się, uzyskać automatyczne uznawanie

⁵⁰ Zalecenie Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 15 lutego 2006 r. w sprawie dalszej europejskiej współpracy w zakresie zapewniania jakości w szkolnictwie wyższym, Dz.U. L 64 z 4.3.2006, s. 60.

⁵¹ Ramy kwalifikacji, systemy punktów zaliczeniowych, instrumenty zapewniania jakości, które sprawiają, że umiejętności, kompetencje i kwalifikacje osób uczących się są zrozumiałe i porównywalne.

⁵² W wyniku zakończonej sukcesem fazy pilotażowej, którą rozpoczęto w 2018 r., obecnie ponad 2 000 instytucji szkolnictwa wyższego jest zaangażowanych w testowanie cyfrowego zarządzania mobilnością; aplikację mobilną Erasmus+ pobrano i zainstalowano ponad 85 000 razy oraz wyprodukowano około 2,3 mln europejskich legitymacji studenckich z hologramem „Student europejski”.

punktów zaliczeniowych zdobytych za granicą, uzyskać szybszy dostęp do takich usług, jak: usługi biblioteczne, transport, zakwaterowanie, oraz łatwy dostęp do informacji o wydarzeniach i zajęciach organizowanych przez lokalny samorząd studentów lub lokalne oddziały ogólnoeuropejskich organizacji studenckich. Przyczyniając się do osiągnięcia celów inicjatywy dotyczącej europejskiej legitymacji studenckiej⁵³, platforma **EU Student eCard** umożliwi transgraniczną zaufaną wymianę danych identyfikacyjnych zgodnie z rozporządzeniem eIDAS w sprawie identyfikacji elektronicznej i usług zaufania.

—

Celem tej inicjatywy jest ułatwienie instytucjom szkolnictwa wyższego zarządzania mobilnością oraz sprawienie, by było ono bardziej efektywne i ekologiczne. Będzie ona obejmowała cyfryzację wszystkich czynności administracyjnych i połączenie różnych interoperacyjnych systemów informatycznych uczelni w krajach objętych programem Erasmus+, co ostatecznie doprowadzi do osiągnięcia elektronicznej mobilności w ramach programu Erasmus+ z pełnym poszanowaniem ogólnego rozporządzenia o ochronie danych. Inicjatywa ta promuje również duży nacisk na tożsamość studentów europejskich, gdyż umożliwia uczelniom dodawanie do istniejących legitymacji studenckich hologramu „Student europejski” i niepowtarzalnego numeru legitymacji, tak aby mobilni studenci mogli korzystać z usług i zniżek dla studentów podczas pobytu za granicą. Zapewniając wsparcie w ramach programów Erasmus i „Cyfrowa Europa” oraz instrumentu „Łącząc Europę” Komisja rozpocznie w 2021 r. stopniowe wprowadzanie tych usług począwszy od studentów objętych programem Erasmus, przy czym celem jest zapewnienie do 2025 r. tych korzyści wszystkim mobilnym studentom w Europie.

- Zgodnie z zaleceniem Rady w sprawie propagowania **automatycznego wzajemnego uznawania** kwalifikacji uzyskanych w ramach kształcenia i szkolenia na poziomie wyższym i średnim II stopnia oraz efektów uczenia się osiągniętych w okresach nauki za granicą⁵⁴ kwalifikacje przyznane w jednym państwie członkowskim powinny być ważne w każdym innym państwie członkowskim do celów uzyskania dostępu do dalszych etapów nauki. W tym celu Komisja będzie nadal wspierać państwa członkowskie we wdrażaniu warunków, które umożliwią **do 2025 r. automatyczne wzajemne uznawanie**. Wymaga to również ścisłej współpracy z krajowymi ośrodkami ds. uznawalności akademickiej i informacji (ośrodkami NARIC), wspieranymi w ramach programu Erasmus+. Ze środków Erasmus+ sfinansowano utworzenie zespołu wsparcia technicznego na potrzeby sieci krajowych ośrodków ds. uznawalności akademickiej i informacji, który przyczyni się do wdrożenia automatycznego uznawania kwalifikacji. Będzie on udzielał tej sieci pomocy w zakresie budowania zdolności, szkoleń i wymiany najlepszych praktyk w dziedzinie automatycznego uznawania. W 2022 r. Komisja przedłoży sprawozdanie z wdrożenia zalecenia Rady oparte na informacjach przekazanych przez państwa członkowskie.

⁵³ Komunikat Komisji „Wzmocnienie tożsamości europejskiej dzięki edukacji i kulturze – Wkład Komisji Europejskiej w spotkanie przywódców w Göteborgu”, COM(2017) 673 final.

⁵⁴ Zalecenie Rady z dnia 26 listopada 2018 r. w sprawie propagowania automatycznego wzajemnego uznawania kwalifikacji uzyskanych w ramach kształcenia i szkolenia na poziomie wyższym i średnim II stopnia oraz efektów uczenia się osiągniętych w okresach nauki za granicą, Dz.U. C 444 z 10.12.2018, s. 1.

- W ramach programu na rzecz umiejętności Komisja będzie wspierać państwa członkowskie i instytucje szkolnictwa wyższego korzystające ze standardowych narzędzi europejskich dostępnych w **Europass** do celów wydawania autentycznych cyfrowych poświadczeń, w tym cyfrowych dyplomów i mikroreferencji. Cyfrowe poświadczenia wydawane za pomocą wspólnych narzędzi europejskich mogą ułatwić uznawanie, zwiększyć efektywność procesów przyjmowania i rekrutacji oraz ograniczyć oszustwa.
- Informacje zwrotne przekazane przez absolwentów po zakończeniu edukacji są niezbędne do zagwarantowania, że wiedza, umiejętności i kompetencje nabyte przez studentów charakteryzują się wysoką jakością i są istotne dla dzisiejszego i przyszłego rynku pracy. Informacje zwrotne z badań są przydatne nie tylko dla uczelni, które mogą dostosować swoje programy nauczania i samo nauczanie, lecz także dla decydentów, którzy dążą do zwiększenia szans absolwentów na zatrudnienie, eliminowania luk kompetencyjnych i niedopasowania umiejętności oraz promowania włączenia społecznego, dostępności i mobilności, a także są pomocne dla instytucji szkolnictwa wyższego w opracowywaniu programów nauczania. Jest to kwintesencja **europejskiej inicjatywy monitorowania losów absolwentów**, określonej w *zaleceniu Rady z 2017 r. dotyczącym monitorowania losów absolwentów*.⁵⁵ W ramach tej inicjatywy wiele państw ustanowiło lub usprawniło swoje mechanizmy monitorowania wyników w zakresie nauki i zatrudnienia absolwentów. W 2022 r. Komisja podsumuje postępy we wdrażaniu zalecenia, przy czym oczekuje się, że do końca 2024 r. mechanizmy monitorowania obejmą 80 % absolwentów. Aby wzmocnić wymiar europejski, państwa członkowskie współpracowały ze sobą w celu zapewnienia porównywalności danych i wiele z nich będzie prowadziło badania wśród absolwentów przy użyciu wspólnie uzgodnionego zestawu pytań, aby móc porównywać wyniki. Komisja spodziewa się, że wdrożenie monitorowania losów absolwentów w całej Europie nastąpi do 2025 r. Inicjatywa ta mogłaby nie tylko pomóc uczelniom, lecz także przyczynić się do kształtowania polityki UE, aby wspierać instytucje szkolnictwa wyższego w rozwijaniu odpowiednich umiejętności na potrzeby transformacji ekologicznej.
- Program „Horyzont Europa” oraz Europejski Instytut Innowacji i Technologii będą odgrywać kluczową rolę we wspieraniu wymiaru badań naukowych i innowacji stowarzyszeń europejskich szkół wyższych i w budowaniu ekosystemów wiedzy. Ponadto analityka wykorzystująca duże ilości danych i uczenie się maszyn powinny odgrywać swoją rolę we wspieraniu procesu decyzyjnego i uczenia się w europejskim obszarze edukacji przy jednoczesnym poszanowaniu norm ochrony danych i prywatności. W synergii z europejską przestrzenią badawczą i przy wsparciu ze strony Europejskiego Instytutu Innowacji i Technologii Komisja uruchomi inicjatywy mające na celu zwiększenie wkładu kształcenia i szkolenia w zdolności innowacyjne Europy.

3.6 Edukacja jako element silniejszej pozycji Europy na świecie

⁵⁵ Zalecenie Rady z dnia 20 listopada 2017 r. dotyczące monitorowania losów absolwentów, Dz.U. C 423 z 9.12.2017, s. 1.

Europejski obszar edukacji może przyczynić się do osiągnięcia celów geopolitycznych Unii Europejskiej dzięki wzmocnieniu jej powiązań z resztą świata. Współpraca międzynarodowa powinna odgrywać większą rolę we wspieraniu systemów edukacji w krajach partnerskich.

Aby wzmocnić rolę edukacji w polityce zewnętrznej UE, również z uwagi na pandemię COVID-19, pod uwagę można brać następujące działania:

- Działania na szczeblu UE powinny być ukierunkowane na sformułowanie **podejścia „Drużyna Europy”**, które sprzyja szerszej współpracy z państwami członkowskimi UE w zakresie działań zewnętrznych instytucji kształcenia i szkolenia w różnych częściach świata, co **wzmocnia pozycję UE jako partnera w dziedzinie edukacji na szczeblu globalnym**⁵⁶. Byłoby to wdrażane zgodnie z kompetencjami UE i jej procedurami decyzyjnymi, w tym zasadami głosowania, ustanowionymi w Traktatach UE. Sama UE jest stosunkowo małym podmiotem, ale UE i jej państwa członkowskie odpowiadają za ponad połowę całej współpracy międzynarodowej w dziedzinie edukacji, w tym szkolnictwa podstawowego, średniego i wyższego oraz VET. Kształcenie i szkolenie pełnią zatem integralną rolę jako czynnik łączący Drużynę Europy. Obejmuje to ściślejsze dostosowanie europejskich działań w zakresie współpracy międzynarodowej w dziedzinie edukacji, w tym programu Erasmus+ i wkładu UE w globalne inicjatywy na rzecz edukacji, do priorytetów UE na szczeblu dwustronnym, regionalnym i globalnym. UE będzie również nadal zapewniać pomoc dzieciom dotkniętym kryzysami humanitarnymi w uzyskaniu dostępu do bezpiecznego i akredytowanego szkolnictwa podstawowego i średniego o wysokiej jakości za pośrednictwem projektów dotyczących edukacji w sytuacjach nadzwyczajnych. UE będzie promować równość w dostępie do edukacji o wysokiej jakości na wszystkich szczeblach, utrzymując finansowanie edukacji w sytuacjach nadzwyczajnych na poziomie 10 % budżetu na pomoc humanitarną. Takie podejście może stworzyć silniejszy efekt synergii między edukacją a pozostałą częścią planu działań UE na rzecz partnerstwa.
- Oprócz fizycznej mobilności UE powinna wspierać cyfrową ścieżkę umiędzynarodowienia organizatorów edukacji, w szczególności szkół wyższych i instytucji szkolenia zawodowego, przez poszerzanie możliwości cyfrowych pracowników, nauczycieli i studentów, w tym za pośrednictwem kursów internetowych i modeli kształcenia mieszanego.
- UE powinna również zacieśnić współpracę ze **strategicznymi partnerami światowymi** (np. Chinami, Japonią i Stanami Zjednoczonymi), jednocześnie lepiej chroniąc interesy, wiedzę ekspercką i wartości Unii oraz dążąc do wzajemności i równych warunków działania.
- **Poszerzony wymiar międzynarodowy programu Erasmus** mógłby być ważnym narzędziem wspierania globalnego wymiaru europejskiego obszaru edukacji. Program Erasmus powinien być w coraz większym stopniu wykorzystywany w sposób ukierunkowany, mający na celu przyciąganie utalentowanych osób do unijnych instytucji szkolnictwa wyższego oraz korzystanie z sieci absolwentów do

⁵⁶ Wspólny komunikat do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów: Komunikat w sprawie światowej reakcji UE na COVID-19, JOIN(2020) 11 final.

strategicznego nawiązywania kontaktów z młodymi i przyszłymi liderami w krajach partnerskich. Należy położyć silny nacisk na współpracę z krajami objętymi europejską polityką sąsiedztwa, a w szczególności z państwami afrykańskimi, wspierając realizację kompleksowej strategii UE dotyczącej Afryki, która przyczynia się do ożywienia gospodarczego tego regionu dzięki wspieraniu trwałego procesu reformowania systemów kształcenia, szkolenia i badań naukowych.

- Komisja jeszcze szerzej otworzy się na działania o skali globalnej takie jak **wspólne studia magisterskie Erasmus Mundus**, aby wzmocnić partnerstwa międzynarodowe i zapewnić dalsze zwiększenie atrakcyjności europejskiego szkolnictwa wyższego. Powinno to przyczynić się do dalszego promowania umiędzynarodowienia, atrakcyjności i globalnej konkurencyjności uczelni w Europie.

Międzynarodowe cele pośrednie będą obejmowały **zwiększenie udziału w ustaleniach dotyczących wzajemnego uczenia się i współpracy**. Oprócz stałego uczestnictwa tych państw Europejskiego Stowarzyszenia Wolnego Handlu, które należą do Europejskiego Obszaru Gospodarczego⁵⁷, również Bałkany Zachodnie powinny zostać w pełni włączone do europejskiego obszaru edukacji i programu Erasmus⁵⁸ zgodnie z mającymi zastosowanie warunkami i procedurami.

4 RAMY WSPOMAGAJĄCE UTWORZENIE EUROPEJSKIEGO OBSZARU EDUKACJI DO 2025 R.

Aby można było utworzyć europejski obszar edukacji do 2025 r., wprowadzone zostaną **ramy wspomagające**.

4.1 Zadania objęte ramami wspomagającymi europejskiego obszaru edukacji

Ramy wspomagające przyczynią się do utworzenia europejskiego obszaru edukacji w następujący sposób:

- Po pierwsze, umożliwią państwom członkowskim, UE i szerszemu środowisku zajmującemu się kształceniem i szkoleniem realizację inicjatyw przedstawionych w niniejszym komunikacie w celu utworzenia europejskiego obszaru edukacji. W oparciu o ściślejsze wytyczne Rady ramy te będą służyły propagowaniu elastycznych metod współpracy i większą efekt synergii z innymi inicjatywami w dziedzinie kształcenia i szkolenia, w tym z europejską przestrzenią badawczą oraz procesami kopenhaskim i bolońskim. Oprócz europejskich szczytów edukacyjnych i działań w zakresie zaangażowania w ramach europejskiego obszaru edukacji i Planu działania w dziedzinie edukacji cyfrowej, takich jak koalicja na rzecz edukacji dla klimatu czy hakaton edukacji cyfrowej, Komisja będzie wspierać regularne działania i kampanie informacyjne mające na celu zwiększenia zaangażowania zainteresowanych stron na szczeblu lokalnym i regionalnym.

⁵⁷ Islandia, Liechtenstein i Norwegia są w pełni włączone do programu Erasmus+ (2014–2020) – [mają status krajów programu](#).

⁵⁸ Macedonia Północna i Serbia są już w pełni włączone do programu Erasmus+ (2014–2020) – [mają status krajów programu](#).

- Po drugie w ramach wspomagających **określone zostaną cele i wskaźniki służące ukierunkowywaniu działań i monitorowaniu postępów w tworzeniu europejskiego obszaru edukacji**. Poza śledzeniem postępów w dążeniu do wyznaczonych celów końcowych konieczne jest opracowanie wraz ze wszystkimi zainteresowanymi stronami nowego podejścia do wskaźników i celów na potrzeby europejskiego obszaru edukacji w wszystkich jego sześciu wymiarach. Komisja nadal będzie współpracować z państwami członkowskimi i szerszym środowiskiem zajmującym się kształceniem i szkoleniem, aby gromadzić porównywalne dowody i opracowywać wskaźniki w celu wsparcia kształtowania polityki opartej na dowodach przy tworzeniu europejskiego obszaru edukacji.
- Po trzecie, ramy wspomagające będą sprzyjać włączeniu kształcenia i szkolenia do **europejskiego semestru**, aby wzmocnić zdolności państw członkowskich w zakresie odbudowy po kryzysie związanym z COVID-19. W europejskim semestrze określony zostanie szerszy kontekst, w którym postępy w tworzeniu europejskiego obszaru edukacji będą poddawane przeglądowi wraz z innymi obszarami polityki społecznej i gospodarczej. Przedstawione zostaną w nim również dowody i analizy dotyczące interakcji kształcenia i szkolenia z innymi obszarami polityki, aby pomóc w opracowaniu zaleceń dla poszczególnych krajów. We współpracy z Radą Komisja zbada nowe możliwości dobrowolnego wnoszenia przez państwa członkowskie wkładu w ramach semestru, np. w postaci dobrowolnych wzajemnych ocen. Ramy wspomagające będą miały kluczowe znaczenie dla ukierunkowania wsparcia finansowego z europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych oraz Instrumentu Wsparcia Technicznego Komisji (dawny program wspierania reform strukturalnych). Znaczne środki finansowe dostępne w ramach Instrumentu na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności będą ponadto stanowiły ważne wsparcie reform i inwestycji w obszarze edukacji, począwszy od infrastruktury i budownictwa po szkolenia, urządzenia cyfrowe lub finansowanie na potrzeby otwartych zasobów edukacyjnych. W rocznej strategii zrównoważonego wzrostu gospodarczego na rok 2021 podkreślono potrzebę dokonania bezprecedensowych inwestycji na rzecz podnoszenia i zmiany kwalifikacji oraz uczyniono ten element jedną z siedmiu inwestycji przewodnich.
- Po czwarte, ramy wspomagające **zapewnią podstawy ustanowienia do 2025 r. kompletnych ram zarządzania europejskim obszarem edukacji** przy pełnym poszanowaniu odpowiedzialności państw członkowskich za treść nauczania i organizację ich systemów edukacji. Te nowe ramy zarządzania będą wymagały przywództwa politycznego na wysokim szczeblu na potrzeby podejmowania decyzji w złożonym ekosystemie. Aby tak się stało, nowe ramy zarządzania powinny wzmocnić cele strategiczne UE i ułatwić powiązanie ich z inicjatywami globalnymi, w tym inicjatywami w kontekście ONZ i OECD. Powinno to zaowocować większą skutecznością i efektywnością ministerstw i ekspertów, jeśli chodzi o ich zaangażowanie na szczeblu UE. Ponadto powinno to pomóc we wspieraniu skutecznych rozwiązań i reform politycznych w państwach członkowskich. W związku z tym Komisja pomoże zintensyfikować prace nad inwestycjami w ramach europejskiego obszaru edukacji. Będzie to obejmować stymulowanie debaty na forach politycznych wysokiego szczebla, takich jak wspólne wymiany opinii między ministrami finansów i edukacji państw UE, jak również z innymi instytucjami, takimi jak Europejski Bank Inwestycyjny i Parlament Europejski. Na poziomie technicznym proces ten będzie wspierać grupa ekspertów ds. jakościowych inwestycji w kształcenie i szkolenie, pomagając w koncentrowaniu się na inwestycjach krajowych i

regionalnych. Komisja udzieli również wsparcia specjalnego władzom lokalnym, regionalnym i krajowym, aby ułatwić wzajemne uczenie się oraz analizę i wymianę dobrych praktyk w zakresie inwestycji w infrastrukturę edukacyjną.

4.2 Opis ram wspomagających

Komisja proponuje, by w okresie do 2025 r. **w ramach wspomagających europejskiego obszaru edukacji utrzymano wszystkie sprawdzone rozwiązania w zakresie wzajemnego uczenia się ujęte w ET 2020**, takie jak grupy robocze, posiedzenia dyrektorów generalnych, instrumenty wzajemnego uczenia się, wraz ze wsparciem finansowym w szczególności z programu Erasmus. Należy również włączyć w prace inne właściwe organy zarządzające takie jak Komitet Doradczy ds. Szkolenia Zawodowego.

Aby sprostać coraz bardziej złożonym i szybko zmieniającym się wymogom społeczeństwa cyfrowego i gospodarki cyfrowej, ramy wspomagające europejskiego obszaru edukacji ułatwią zaangażowanie i interakcję w obrębie szerszego ekosystemu edukacyjnego, sprzyjając zachowaniu właściwej równowagi między spotkaniami *online* i osobistymi.

Oto główne elementy tych ram wspomagających:

- Rada proszona jest o organizowanie regularnych wspólnych dyskusji między Radą ds. Edukacji, Młodzieży, Kultury i Sportu a innymi składami Rady, aby pomóc w przyjęciu podejścia do kształcenia i szkolenia, które obejmuje całą administrację rządową, oraz zwiększyć wkład kształcenia i szkolenia w realizację priorytetów politycznych UE⁵⁹, a jednocześnie wspierać prace w dziedzinie edukacji w ramach europejskiego semestru.
- Rada kierownicza europejskiego obszaru edukacji, której zadaniem jest podsumowywanie wszystkich tych inicjatyw prowadzących do utworzenia europejskiego obszaru edukacji i zapewnianie ich dynamiki. Jej skład i metody pracy należy określić wspólnie z państwami członkowskimi do końca czerwca 2021 r.
- Poszerzona zorganizowana współpraca między Komisją, państwami członkowskimi i zainteresowanymi stronami w celu współtworzenia działań politycznych i finansowych, w tym poprzez inicjatywy oddolne i intensywniejsze wykorzystywanie funduszy UE.
- Stała platforma europejskiego obszaru edukacji jako publiczny portal informacyjny na temat działań i usług związanych z tym obszarem. Platforma ta zapewni przejrzystość i dostęp do informacji oraz łatwo dostępną przestrzeń zawierającą informacje o działaniach i rezultatach w obrębie ram wspomagających. Platforma będzie również obejmować platformę interaktywną na potrzeby współpracy i wymiany informacji między państwami członkowskimi i zainteresowanymi stronami.

4.3 Śledzenie postępów

⁵⁹ W tym konferencji „Przyszłość Europy”, Europejskiego Zielonego Ładu, Europejskiego filaru praw socjalnych oraz celów zrównoważonego rozwoju ONZ.

Dowody wskazują, że cele końcowe UE wpływają na kwestie związane z edukacją w programach krajowych i ułatwiają monitorowanie postępów. Stanowią one kluczowe punkty odniesienia dla europejskiego semestru i ukierunkowywania finansowania unijnego. Jako środek umożliwiający dalsze śledzenie postępów w kształceniu i szkoleniu Komisja proponuje zestaw **celów końcowych, które należy osiągnąć do 2030 r., w terminie zbiegającym się z terminem osiągnięcia celów zrównoważonego rozwoju**. Ramy czasowe zapewniają państwom członkowskim czas potrzebny na wprowadzenie i realizację niezbędnych reform politycznych i inwestycji oraz ujawnienie się ich skutków.

Te cele końcowe powinny opierać się na danych porównywalnych na poziomie międzynarodowym, bazujących na danych zagregowanych dla poszczególnych państw oraz średniej ważonej UE. Dane te powinny być monitorowane z podziałem na płeć. Komisja zwraca się do Rady o zobowiązanie całej UE do osiągnięcia następujących celów końcowych do 2030 r.⁶⁰:

- odsetek 15-latków osiągających słabe wyniki w czytaniu, matematyce i naukach przyrodniczych powinien wynosić poniżej 15 %;
- odsetek ósmoklasistów osiągających słabe wyniki w obsłudze komputera i korzystaniu z informacji powinien wynosić poniżej 15 %;
- co najmniej 98 % dzieci w przedziale wiekowym od trzech lat do wieku rozpoczęcia obowiązkowej nauki w szkole podstawowej powinno uczestniczyć we wczesnej edukacji;
- odsetek osób w wieku 20–24 lata z wykształceniem co najmniej średnim II stopnia powinien wynosić 90 %;
- odsetek osób w wieku 30–34 lata z wykształceniem wyższym powinien wynosić co najmniej 50 %.

Ponadto, jak przedstawiono w programie na rzecz umiejętności, do 2025 r. 50 % populacji osób dorosłych w UE powinno co roku uczestniczyć w procesie uczenia się.

Proponowane cele końcowe europejskiego obszaru edukacji oraz cele końcowe dotyczące kształcenia dorosłych, VET oraz zdolności do zatrudnienia przedstawione w programie na rzecz umiejętności i we wniosku dotyczącym zalecenia Rady w sprawie kształcenia i szkolenia zawodowego uzupełniają się i wzajemnie wzmacniają, a jednocześnie obejmują pełne spektrum kształcenia i szkolenia. Komisja będzie regularnie dokonywać przeglądu postępów w dążeniu do tych zestawów celów końcowych i w razie potrzeby proponować ich odroczenie i zmianę względem 2030 r.

Komisja będzie co roku publikować Europejski Monitor Kształcenia i Szkolenia, aby dokonać przeglądu sytuacji w zakresie tworzenia europejskiego obszaru edukacji we wszystkich sektorach kształcenia i szkolenia. Monitor ten będzie obejmował profile państw i postępy w dążeniu do celów końcowych UE z uwzględnieniem celów unijnych i krajowych oraz przedstawieniem kierunku reform politycznych. Będą w nim konsekwentnie analizowane

⁶⁰ Źródła danych w odniesieniu do tych celów końcowych przedstawiono w dokumencie roboczym służb Komisji.

dane według płci, statusu społeczno-ekonomicznego, specjalnych potrzeb edukacyjnych oraz pochodzenia ze środowisk mniejszościowych lub migracyjnych.

Celom końcowym europejskiego obszaru edukacji powinien towarzyszyć szereg narzędzi analitycznych i w zakresie wzajemnego uczenia się, które będą służyć do mierzenia postępów przy użyciu regularnie gromadzonych danych porównywalnych na poziomie międzynarodowym. Monitorowanie kształcenia i szkolenia w UE będzie również obejmować inne wskaźniki ilościowe i jakościowe, a także wyniki analiz i badań. Komisja będzie współpracować z państwami członkowskimi, ekspertami, zainteresowanymi stronami i partnerami międzynarodowymi w celu opracowania wskaźników w dziedzinach, które nie są uwzględnione w istniejących międzynarodowych procesach gromadzenia danych, ale które okazały się celami priorytetowymi europejskiego obszaru edukacji.

Aby podsumować postępy w tworzeniu europejskiego obszaru edukacji do 2025 r., omówić dalsze kroki i nadać nowy impuls, Komisja opublikuje **sprawozdanie z postępu prac w odniesieniu do europejskiego obszaru edukacji w 2022 r.** oraz zorganizuje **wraz z Parlamentem Europejskim przegląd śródkresowy w 2023 r.** W 2025 r. Komisja opublikuje pełne sprawozdanie na temat europejskiego obszaru edukacji.

5 PODSUMOWANIE

Jak przedstawiono w niniejszym komunikacie, powodzenie europejskiego obszaru edukacji zależy od spuścizny w zakresie współpracy, odnowionego zobowiązania do osiągnięcia wspólnych celów oraz solidnych ram umożliwiających wykonanie i urzeczywistnienie tego do 2025 r. Komisja wzywa Radę do zatwierdzenia sześciu wymiarów stanowiących podstawę europejskiego obszaru edukacji, jego środków i celów pośrednich oraz proponowanych ram wspomagających do 2025 r. Europejski obszar edukacji zapewnia perspektywę na przyszłość kształcenia i szkolenia w Unii Europejskiej. W jego ramach określono kluczowe problemy i przedstawiono sposoby ich rozwiązania zgodnie z zasadą pomocniczości i z pełnym poszanowaniem kompetencji państw członkowskich w zakresie kształcenia i szkolenia na szczeblu krajowym, regionalnym i lokalnym. Kształcenie i szkolenie będą główną siłą napędową umożliwiającą odbudowę ukierunkowaną na transformację ekologiczną i cyfrową. Ponadto prace nad europejskim obszarem edukacji pomogą przyczynić się do poprawy pozycji geopolitycznej UE i jej państw członkowskich.

Komisja jest w pełni zaangażowana w tworzenie europejskiego obszaru edukacji do 2025 r. i wzywa pozostałe instytucje europejskie, państwa członkowskie, środowisko zajmujące się kształceniem i szkoleniem oraz wszystkich tych, dla których edukacja ma znaczenie, do połączenia sił i wspólnego ożywienia potęgi edukacji, aby kształtować zrównoważony świat, na którym panuje dobrobyt.